

Konjunkturläget

Våren 2011

De senaste rapporterna från ÅSUB

2009:8	Arbetsmarknadsbarometern 2009
2009:9	Ålänningarnas radiolyssnar- och TV-tittarvanor
2009:10	Konjunkturläget hösten 2009
2009:11	Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn hösten 2009
2009:12	Regionala effekter av fast vägförbindelse till Föglö
2009:13	Vilka krav kan vi ställa på framtidens kommuner? Ett underlag för den fortsatta diskussionen om organiseringen av kommunsektorn på Åland
2009:14	Handelsintegration och välfärdsutveckling under EU-medlemskapet
2010:1	Konjunkturläget våren 2010
2010:2	Ekonomisk översikt för den kommunala sektorn våren 2010
2010:3	Arbetsmarknadsbarometern 2010
2010:4	Mariebad. En kundundersökning
2010:5	Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn hösten 2010
2010:6	Den Ålandsbaserade sjöfartens ekonomiska betydelse. En studie av klustereffekter och framtidsscenarier
2010:7	Halvtidsutvärdering. Landsbygdsutvecklingsprogrammet för landskapet Åland
2010:8	Upplevd diskriminering i det åländska samhället år 2010
2010:9	Invånarnas syn på kommunernas verksamhet och organisation
2011:1	Där kärnkompetens och kunskapsekonomi möts

Förord

ÅSUB utarbetar på uppdrag av Ålands landskapsregering en konjunkturrapport per år för hela den åländska ekonomin. Förutom denna helhetsöversikt för landskapet, som görs på våren, utarbetas på hösten en konjunkturanalys på uppdrag av Ålands kommunförbund som har särskilt fokus på den kommunala sektorns ekonomiska situation.

Föreliggande konjunkturrapport gäller den åländska ekonomin som helhet och syftet är framför allt att förse landskapsregeringen med aktuellt ekonomiskt underlag för pågående och kommande budgetarbete. Ett annat syfte är att förse övriga delar av den offentliga sektorn, näringslivet och allmänheten med utfalls- och prognosdata över den åländska ekonomins utveckling, och annan kvalificerad information om det dagsaktuella läget inom den åländska ekonomin.

Bedömningen inleds med en kortfattad genomgång av det internationella konjunkturläget inklusive en utförligare analys av Ålands närmarknader i Sverige och Finland. Analysen baseras i huvudsak på nationella och internationella konjunkturbedömningar och ekonomiska data som publicerats under årets första kvartal.

Analysen av läget inom den åländska ekonomin har sammanställts på basen av en under februari-mars besvarad konjunkturenkät som skickades ut till ett stort antal representativt utvalda företag. Enkäten gäller företagens syn på sin egen situation och det allmänna konjunkturläget fram till början av 2012. Förutom enkätsvaren utnyttjas även uppgifter från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar som underlag för tidsserieanalyser och som indikationer på konjunkturlägets genomslag inom det åländska näringslivet. Övriga indikatorer såsom valutakurser, räntenivåer och inflationen har också studerats. Arbetsmarknadsläget behandlas endast översiktligt i denna rapport. Istället ges en särskild prognos för hela den åländska arbetsmarknaden i rapporten *Arbetsmarknadsbarometern 2011*, som beräknas utkomma i början av juni 2011.

Den osedvanligt kraftiga nedgången inom den globala ekonomin sedan halvårsskiftet 2008 och den osäkerhet om de närmaste årens utveckling som kvarstår efter det, medför extra osäkerhetsfaktorer i underlaget för ÅSUB:s bedömning. Det är därför viktigt att klargöra för läsaren att bedömningen i huvudsak inte sträcker sig längre fram i tiden än till början av nästa år.

I arbetet har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt berörda avdelningar inom landskapsregeringen även bistått med branschspecifik konjunkturinformation och annan värdefull hjälp. ÅSUBs utredare *Richard Palmer* har ansvarat för det övergripande arbetet

med denna konjunkturöversikt, liksom produktionen och utformningen av föreliggande rapport. Ekonom-statistiker *Jouko Kinnunen* har bidragit med grundberäkningarna för BNP-prognoserna för Åland, och bistått med statistisk bearbetning av registerdata över det privata näringslivets momsinsbetalningar och löner. Utredningschef *Katarina Fellman* har bidragit med avsnittet om den offentliga sektorns ekonomi.

Bedömningen är i huvudsak gjord under mars och början av april.

Mariehamn i april 2011

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

Förord	3
Figurförteckning	7
Tabellförteckning	8
1 Sammanfattning	11
2 Fortsatt återhämtning i världsekonomin, men också fortsatt osäkerhet	17
2.1 Olje- råvaru- och matpriserna stiger, inflationstrycket ökar	18
2.2 Inflation och räntor.....	20
2.3 Baltic Dry Index: fraktpreiserna för torrlast till sjöss	21
2.4 Återhämtning i USA, men med kvardröjande osäkerhet	22
2.5 Eurokrisen skapar osäkerhet, men Tyskland drar	23
2.6 Kina, Japan, Indien, och Brasilien	26
3 Utvecklingen i Finland och Sverige.....	28
3.1 Fortsatt långsam återhämtning i Finland.....	28
3.2 Sveriges ekonomi ”stark som Pippi Långstrump”	31
4 Den åländska ekonomin	34
4.1 Fortsatta tvära kast i BNP-tillväxten.....	35
4.2 Arbetslösheten och flyttningsrörelsen.....	37
4.3 Hushållen	39
4.4 Företagsbeståndet.....	41
4.5 Byggsektorns konjunktur i ett längre perspektiv	42
4.6 Sjöfarten	43
4.7 Den offentliga sektorns ekonomi	45
5 Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet enligt registeruppgifter och enkätsvar.....	49
5.1 Näringslivet som helhet: vändning efter djup svacka	49
5.2 Jordbruket.....	52
5.3 Fiskenäringen	52
5.4 Framtidsutsikterna inom primärnäringarna.....	53
5.5 Livsmedelsindustrin	54
5.6 Övrig industri	56
5.7 Vatten och el	58

5.8 Byggsektorn	60
5.9 Handeln	61
5.10 Hotell- och restaurang	63
5.11 Transportsektorn	64
5.12 Finans och försäkring.....	66
5.13 Företagstjänster	69
5.14 Personliga tjänster	70
Källor och referenser (urval)	73
Bilaga: Konjunkturenkäten 2011.....	75

Figurförteckning

Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari, 2007-april 2011 (USD per fat)	19
Figur 2. FAO:s livsmedelsprisindex januari 2008- mars 2011 (2002-2004 = 100).....	19
Figur 3. USA:s, Euroområdet, och Sveriges centralbanksräntor januari 2005-april 2011.....	20
Figur 4. <i>Baltic Dry Index</i> februari 2010 - april 2011 (1985 = 1 000).....	21
Figur 5. BNP-tillväxten inom Euroområdet, USA och Japan 2006-2012	22
Figur 6. Konsumenternas framtidstro i Finland, Sverige, Euroområdet och USA, januari 2008-mars 2011	23
Figur 7. Euriborräntor och inflation i Eurozonen januari 2005 – mars 2011	25
Figur 8. BNP-tillväxten för Åland, Finland och Sverige 2000-2013	28
Figur 9. BNP-tillväxt och arbetslöshet för Åland och Finland 1990-2012.....	30
Figur 10. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2008 – april 2011	32
Figur 11. BNP-utvecklingen 2000-2012 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2000=100	35
Figur 12. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2000-2010. Antal invånare. Index år 2000 = 100	37
Figur 13. Inresande till Åland 1990-2010	38
Figur 14. Den öppna arbetslösheten, månadsvis 2009, 2010 och januari-mars 2011.....	39
Figur 15. Inflationen på Åland januari 2007-mars 2011	40
Figur 16. Nyregistrering av personbilar, per månad 2006-2011	40
Figur 17. Nettoförändring av företagsbeståndet 2000-2010.....	41
Figur 18. Konkurer 1990-2010	42
Figur 19. Konkurer och antal anställda i berörda företag 2003-2010	42
Figur 20. Barometerutslag avseende åren 1997-2010 för byggsektorns omsättning och personalantal. Enkät svar inhämtade i februari 2011. Positivt utslag = bättre än föregående år. Negativt utslag = sämre än föregående år.....	43
Figur 21. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen, löpande priser	46
Figur 22. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat, 1 000 euro	48
Figur 23. Lönernas och omsättningens tillväxt i hela näringslivet. (Index, 2002=100)	49
Figur 24. Lönernas och omsättningens tillväxt inom det privata näringslivet (årlig procentuell tillväxt).....	50
Figur 25. Förväntningarna inom näringslivet.....	51
Figur 26. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringsarna (årlig procentuell tillväxt).....	54
Figur 27. Förväntningarna inom primärnäringsarna	55
Figur 28. Lönernas och omsättningens tillväxt inom livsmedelsindustrin (årlig procentuell tillväxt)	55
Figur 29. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin.....	56
Figur 30. Lönernas och omsättningens tillväxt inom övrig industri (årlig procentuell tillväxt).....	57

Figur 31. Förväntningarna inom övrig industri	58
Figur 32. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el	59
Figur 33. Förväntningarna inom vatten och el	59
Figur 34. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (årlig procentuell tillväxt).....	60
Figur 35. Förväntningarna inom byggsektorn.....	61
Figur 36. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (årlig procentuell tillväxt).....	62
Figur 37. Förväntningarna inom handeln	63
Figur 38. Lönernas och omsättningens tillväxt inom hotell och restaurang (årlig procentuell tillväxt).....	63
Figur 39. Förväntningarna inom hotell och restaurang	64
Figur 40. Lönernas och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (årlig procentuell tillväxt)	65
Figur 41. Förväntningarna inom transport	66
Figur 42. Lönernas tillväxt inom finans och försäkring (årlig procentuell tillväxt)	67
Figur 43. Förväntningarna inom finans och försäkring.....	68
Figur 44. Lönernas och omsättningens tillväxt inom företagstjänster	69
Figur 45. Förväntningarna inom företagstjänster	70
Figur 46. Lönernas och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (årlig procentuell tillväxt)	71
Figur 47. Förväntningarna inom personliga tjänster	71

Tabellförteckning

Tabell 1. Nyckeltal för Åland.....	37
---	----

Konjunkturprognosen för Åland i korthet

- Utflaggningarna av färjtonnage, ojämn vinstutveckling och enskilda företags bokslutsdisponeringar har inneburit tvära kast i Ålands BNP under de senaste åren. Enligt våra preliminära beräkningar repade sig Ålands BNP-tillväxt 2009 efter en djup nergång året innan och nådde 2,9 procent. Tillväxten för 2010 beräknas bli -0,2 procent, och små förändringar förväntas för innevarande år (2011) då vi räknar med att den ekonomiska tillväxten stannar på 0,0 procent. Därefter räknar vi med en liten positiv tillväxt på 1,0 procent för år 2012.
- *Inflationen* (KPI) beräknas hamna på 3,4 procent i årsgenomsnitt 2011, för att därefter sjunka till 2,8 procent 2012.
- *Räntorna* fortsätter att stiga, så att 3-månaders euriborräntan i år hamnar på ett årsgenomsnitt på 1,5 procent, för att 2012 stiga till 2,3 procent och 2013 till 3,0 procent.
- *Antal arbetsplatser* inom den privata sektorn på Åland förväntas öka med 1,2 procent. Arbetslösheten väntas sjunka till 2,8 procent i år, och sjunker tillbaka ytterligare till 2,3 procent 2012.
- *Privatkonsumtionen* ökar svagt och dämpas av stigande räntor, vinterns höga energipriser och låga reallöneökningar
- *Avräkningsbeloppet* från den finländska statsbudgeten för år 2009 blev knappt 197,5 miljoner euro, och beräknas sjunka till ca 180,8 miljoner euro för år 2010. För år 2011 har budgeterats för 188,6 miljoner euro, och för 2012 199 miljoner. *Skattegottgörelsen* för 2009, som tas upp i 2011 års budget, har fastställts till 19,8 miljoner euro. Den skattegottgörelse som baseras på 2010 och 2011 års skatteinkomster beräknas sjunka till runt 14 respektive 10 miljoner euro.
- *Kommunernas* skatteintäkter och landskapsandelar beräknas sammantagna öka med blygsamma 0,7 procent år 2011.
- En övervägande del av *näringslivet* väntar förbättrade konjunkturutsikter under året. Man är positiv vad gäller möjligheterna att expandera och om lönsamhetens utveckling och försiktigt positiv om personalstyrkans och omsättningens utveckling.
- *Färj- och passagerarrederierna* pressas av hård konkurrens och stigande bunkerkostnader. Svenska kronan håller sin starka ställning trots internationell osäkerhet, vilket gynnar intjäningen. Större delen av den åländska *torrlastsjöfarten* är chartrad av finländsk och svensk pappersindustri, vilket ger säkerhet under året. Fraktkostnaderna för olja stiger rejält under året vilket gör att tankerverksamheten repar sig. *Transportsektorn* som helhet är optimistisk inför den kommande 12-månadersperioden.
- Den del av *primärnäringsarna* som bedrivs bolagsform förväntar sig överlag ännu en stagnerande 12-månadersperiod framöver.
- *Livsmedelsindustrins* omsättning ökade 2010, och man förväntar sig att konjunkturen om ett år kommer att vara ännu bättre än den är idag. Även den *övriga tillverkningsindustrin* förväntar sig att 2011 skall bli bättre än 2010.
- *Byggbranschens* förväntningar inför den närmaste 12-månadersperioden är återhållsamt positiva. De större företagen håller tack vare storskaliga projekt sin verksamhet igång, medan vi räknar med att mindre företag med inriktning på byggande och renovering av egnahemshus möter en trög marknad under året.
- *Handeln* tog i föl igen förlorad mark, och vi kan förvänta oss en fortsatt positiv men avtagande tillväxt av omsättningen under innevarande år. Ett visst uppdämt behov av kapitalvaror hos hushållen gynnar branschen.
- *Hotell- och restaurangbranschen* förväntar sig en svag omsättningsutveckling under 2011 i förhållande till 2010, men branschföretagen är själva mer optimistiska om lönsamheten och personalutvecklingen.
- *Bankerna* återhämtar sig fortsättningsvis efter finanskrisen och de får räkna med ett fortsatt relativt lågt räntenetto under innevarande år. Kreditefterfrågan ser, trots stigande räntor, ut att bli hyfsad under 2011. *Försäkringsbolagen* pressas av hård konkurrens, internationell osäkerhet, och får på ett par års sikt räkna med ökade administrationskostnader i samband med implementeringen av nya internationella regelverk. Finansbranschen som helhet ser i ändå mycket mer positivt på konjunkturutsikterna för 2011, än man gjorde för ett år sedan.
- Företagen inom *företagstjänster* (inkl. IKT-företag) är överlag positiva angående konjunkturen under den kommande 12-månadersperioden och man räknar med att kunna expandera sin verksamhet, och även med en något förbättrad lönsamhet.
- Branschen *personliga tjänster* tror på en bättre konjunktur för den bransch inom vilken man verkar, och på en expansion av det egna företaget i förhållande till 2010, och man förväntar sig en klart bättre omsättning och lönsamhet 2011 än 2010.

1 Sammanfattning

Det ekonomiska läget fortsatte under förra året att förbättras, globalt, och i synnerhet i vårt närområde. Men det är också en splittrad bild som framträder när man försöker göra en helhetsbedömning av konjunkturen. Vi har god tillväxt i Finland och Sverige, men kris i Sydeuropa, och vi har att vänta oss stigande energi- och råvarupriser, och därmed inflation.

Vi räknar med en gradvis återhämtning av **den finländska ekonomin**, i takt med att efterfrågan på de globala exportmarknaderna ökar. Arbetslösheten minskar men arbetsmarknaden kommer att lida av problem i form av med geografisk matchning, matchning av kompetens, och pensionering.

Finlands BNP ökade enligt preliminära uppgifter med 3,1 procent 2010. Vi räknar med att den positiva tillväxten ökar i år, till 3,6 procent, för att sedan sjunka tillbaka något 2012 (till 2,7 procent).

Den långsiktiga BNP-utvecklingen har inte varit gynnsam för Åland jämfört med Finland och Sverige under det senaste decenniet. Orsaken till detta är i första hand att en relativt sett större produktiv kapacitet har flyttats ut från Åland, än från Finland och Sverige under perioden i och med utflaggningarna av färjtonnage. Vi vet även att gapet mellan Finland som helhet och Åland i termer av disponibel inkomst har minskat under perioden. Samtidigt har Ålands befolkningstillväxt varit betydligt gynnsammare än Finlands som helhet.

Den långsiktigt svaga BNP-tillväxten skulle tagen för sig kunna indikera ett samhälle i långsiktig strukturell kris, medan den starka befolkningstillväxten och låga arbetslösheten berättar en annan historia.

Enligt våra preliminära beräkningar kommer vi att för 2009 få en positiv tillväxt av Ålands BNP på 2,9 procent. Det är delvis en naturlig följd av djupdykningen i värdet av den samlade produktionen året innan, men också av ovanligt höga vinster (bl.a. inom sjöfarten), och ett stigande förädlingsvärde.

BNP-tillväxten 2010 blir enligt preliminära beräkningar svagt negativ; -0,2 procent, mycket som en kvardröjande effekter av utflaggningarna. Näringslivet hade visserligen en god vinstutveckling, men näringslivets omsättning och skatter sjönk vilket försvagade tillväxten.

Den **ekonomiska tillväxten (BNP)** beräknas enligt vår prognos innevarande år stanna på 0,0 procent, vilket skulle innebära att nergången i den åländska ekonomin upphör i år då effekterna av utflaggningarna ebbar ut. Vi får högre energi- och bränslepriser, och därmed högre inflation, vilket drar ner BNP-tillväxten.

Nästa år, 2012, räknar vi med en något avtagande prisökning och därmed en positiv tillväxt på 1,0 procent.

Trots den svaga utvecklingen i det samlade värdet på den åländska produktionen har uppgången i **arbetslöshetsgraden** varit begränsad och lägre än vi förväntat oss i tidigare prognoser. Den öppna arbetslösheten var 3,1 procent 2010 och ett något förbättrat arbetsmarknadsläge under innevarande år som helhet förväntas innebära att arbetslösheten stannar på 2,8 procent, för att sedan 2012 sjunka till 2,3 procent.

Antal arbetsplatser inom den privata sektorn på Åland förväntas öka med 1,2 procent, enligt vår prognos.

Befolkningsutvecklingen har varit fortsatt god under de senaste åren av svag BNP-tillväxt. Ålands befolkning ökade med 278 personer 2009 och 273 personer 2010.

Inflationen (KPI) på Åland ökar detta år, främst på grund av högre energipriser i förhållande till fjolåret. Vi uppskattar att KPI hamnar på 3,4 procent i årsgenomsnitt 2011, för att därefter sjunka till 2,8 procent 2012, och sedan sjunka ytterligare något året därpå till 2,3 procent.

Tillväxten i **privatkonsumtionen** och hushållens investeringar fortsätter detta år men på en måttlig nivå. Utlåningen till hushållen ökar också de måttligt under året. Den relativt höga skuldsättningsgraden hos åländska hushåll kan försätta en del av dem i problem när räntorna gradvis börjar stiga under de kommande åren. Vi räknar med att 3-månaders **euriborräntan** stiger till 1,5 procent i år och 2,3 procent 2012.

Färj- och passagerarsjöfartens marginaler pressas som tidigare av överkapacitet, hård konkurrens, och ökande bunkerkostnader under året. **Den svenska kronans** fortsatt starka kurs gentemot euron stödjer försäljningsintäkterna, men samtidigt också lönekostnaderna. Nettot av kronförstärkningen detta år i förhållande till fjolåret bör ändå vara positivt. Kursen EUR/SEK förväntas ligga på 9,2, detta år för att sedan ligga nära långtidsmedelvärdet 9,3 nästa år (2012).

En stor del av den åländska **fraktsjöfarten** är tidsbefraktad åt finländsk och svensk

pappersindustri och har därmed en viss långsiktighet och trygghet i verksamheten. Konjunkturen för verksamheten ser ut att förbättras något under året, men på längre sikt noterar vi en viss osäkerhet i och med att såväl den finländska som den svenska skogsindustrin är utsatt för ett allt starkare internationellt konkurrenstryck.

Tankermarknaden förväntas återhämta sig under 2011, i och med en stigande efterfrågan och ett ökat utbud av olja från OPEC-länderna som gör att fraktkostnaderna förväntas stiga.

Avräkningsbeloppet ("klumpsumman") minskade för första gången på sex år och stannade på knappt 197,5 miljoner euro år 2009. Enligt statens bokslutsuppgifter torde summan sjunka till cirka 180,8 miljoner euro för år 2010. I årets landskapsbudget har avräkningsbeloppet beräknats uppgå till 188,6 miljoner euro för år 2011 och till 199 miljoner euro år 2012, men de kan möjligtvis bli något högre.

År 2009, som är det senaste år som **skattegottgörelsen** ("flitpengen") fastställts för, steg summan åter till närmare 19,8 miljoner euro. Beloppet för skattegottgörelsen för år 2009 tas upp i 2011 års budget. Den skattegottgörelse som baseras på 2010 och 2011 års skatteinkomster beräknas sjunka till runt 14 respektive 10 miljoner euro.

Kommunernas skattefinansiering, det vill säga skatteintäkterna och landskapsandelarna sammantaget, beräknas öka med endast 0,7 procent.

Vårt momsregister visar att det privata **näringslivets omsättning** i fjol återhämtade sig till en för 2000-talet normal tillväxt. Den prognostiserade omsättningstillväxten för innevarande år ligger något över trenden för de senaste åren, medan lönetillväxten ligger något under trenden.

Vi kan konstatera att under de tre senaste åren har man varit mer optimistisk om konjunkturutsikterna i den bransch man verkar inom än om möjligheterna att expandera det egna företaget.

Den sammanställning av stämningläget vi gör utifrån uppgifter som 213 företag lämnat till oss i vår konjunkturenkät visar en förstärkt optimism om den kommande 12-månadersperioden i förhållande till fjolåret.

Förväntningarna angående omsättningens utveckling visar ett svagt positivt utslag på vår barometer, medan optimismen angående lönsamheten är betydligt starkare.

När det gäller förutsägelseerna om utvecklingen på personalsidan visar barometern för

hela näringslivet en liten övervikt för dem som tror på ett bättre år i år än fjolåret. Även investeringarna förväntas växa i förhållande till fjolåret.

Sammanvägda säger våra prognosindikatorer för **det privata näringslivet** att 2011 förväntas bli ett något bättre år än 2010, men att tillväxten av omsättningen och personalstyrkan ändå blir förhållandevis svag.

Inom **primärnäringsarna** ser konjunkturen ut att bli någorlunda stabil för jordbruket och trädgårdsnäringsarna, medan fiskodlarna överlag förväntar sig en svagare omsättning och sämre lönsamhet under året.

Den åländska **livsmedelsindustrin** omfattar bland annat företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Omsättningen i branschen har uppvisat en positiv utveckling med en tillväxt kring 7 procent 2010, och förväntas bli lika hög i år. Lönsamheten förväntas öka och vi kan också komma att få se en viss ökning av personalstyrkan, enligt företagen inom branschen.

Den **övriga tillverkningsindustrin** består av företag som tillverkar färgämnen, spel och leksaker, plastslangar för högteknologiinstrument, instrument och apparater för mätning, betongvaror för byggändamål, verkstadsindustriföretag inom metall och miljöteknik, och dessutom snickerier och tryckerier. Branschen är relativt exportintensiv; två tredjedelar av produktionen går till kunder utanför Åland. Branschföretagen förväntar sig överlag att 2011 skall bli bättre än 2010. Alla värden ger utslag åt det positiva hållet. Starkast utslag på barometern ger bedömningen av möjligheterna att expandera det egna företaget.

För **vatten och el** innebar fjolåret en återhämtning i förhållande till ett ur omsättningssynpunkt svagt 2010. Överlag förväntar man sig inom branschen att 2011 blir ett bättre år än 2010 – sånär som på lönsamhetssidan.

Enligt våra registeruppgifter hade **byggsektorn** en omsättningsmässigt svag utveckling under förra året. Förväntningarna inför den närmaste 12-månadersperioden är återhållsamt positiva. Man förväntar sig överlag en något positivare utveckling för branschen man verkar inom, den egna verksamheten, lönsamheten, personalutvecklingen, och investeringarna under 2011 jämfört med 2010.

Ändå har i synnerhet de större byggföretagen haft en god låneefterfrågan under hela 2010, och allt tyder för tillfället på att den utvecklingen håller i sig under den kommande 12-månadersperioden.

Den konjunktur känsliga **handeln** hade en exceptionellt svag utveckling 2009, med en kontinuerligt vikande och negativ omsättning. Förra året tog branschen igen förlorad mark och omsättningen växte med 12 procent på årsbasis. Vi kan förvänta oss en fortsatt god men något avtagande tillväxt av omsättningen under innevarande år. Branschföretagens förväntningar inför 2011 visar på en övervikt åt det positiva hållet på alla punkter.

Hotell- och restaurangbranschen hade en nergång i omsättningstillväxt 2010 som främst berodde på en minskning av antalet inresande, och som kom trots en förstärkning av den svenska kronan. Vi förväntar oss en svag ökning av omsättningen detta år. Företagen inom hotell- och restaurang sammantagna förväntar sig själva en något bättre utveckling för branschen som helhet och det egna företags verksamhet under den kommande 12-månadersperioden i förhållande till 2010.

Transportsektorn, där sjöfarten ingår, har haft en svag omsättningstillväxt under det senaste decenniet, och 2011 blir knappast något undantag. Företagen är sammantaget rejält optimistiska om branschen inför den kommande 12-månadersperioden. Barometern visar ett positivt utslag när det gäller utsikterna för 2011 jämfört med samma tid våren 2010.

Lönsamhetsutvecklingen i förhållande till 2010 blir god, förväntar sig branschföretagen, och man är även överlag positiv angående och investeringarna. Däremot ger barometern ett negativt utslag när det gäller personalstyrkan.

Finans- och nu senast eurokrisen har hittills inte slagit särskilt hårt mot de åländska **bankerna**. Samtidigt kan vi konstatera att det är en återhämtning med förhinder. Eurokrisen är långt ifrån löst, och osäkerheten kring den arabiska revolten ger en kvardröjande och potentiellt ökande oro på de internationella finansmarknaderna. Bankernas räntenetto har varit blygsamt under 2010 och det kommer förmodligen dröja åtminstone detta år ut innan man är tillbaka på "normala" nivåer.

Försäkringsbolagen kommer att påverkas av höga återförsäkringskostnader och en viss allmän internationell osäkerhet när det gäller värderingar av tillgångar och risker. De åländska försäkringsbolagen verkar också överens om att de nya regleringarna av den internationella försäkringsmarknaden som kommer att träda i kraft inom ett par år kommer att sätta press på i synnerhet de små aktörernas administrativa resurser.

Företagen i branschen **företagstjänster** är överlag positiva angående konjunkturen under den kommande 12-månadersperioden. Branschen räknar själv med en närmast

oförändrad omsättningsutveckling under innevarande år men en något förbättrad lönsamhet under 2011 jämfört med 2010. Man är också positiv angående möjligheterna att utöka personalen och försiktigt positiv angående möjligheterna att investera.

Branschen **personliga tjänster** upplevde en avmattning i sin omsättning under det andra halvåret 2010, vilket enligt våra preliminära registeruppgifter innebär att tillväxten blir negativ, under senare delen av året och – enligt prognosen – under första halvåret 2011. Andra halvåret i år förväntas omsättningen börja växa igen.

Man tror sammantaget på bättre utsikter för den bransch inom vilken man verkar, och på en expansion av det egna företaget i förhållande till 2010, medan förväntningarna om investeringarna får ett tydligt negativt genomslag.

2 Fortsatt återhämtning i världsekonomin, men också fortsatt osäkerhet

Den globala ekonomin fortsätter att repa sig efter den världsomspännande finanskrisen. Det går bra i Kina, Indien, Brasilien, Tyskland och de nordiska länderna, och även den amerikanska ekonomin börjar återhämta sig. Men världsekonominns olika delar är i otakt, och vi kommer under 2011 att ha fortsatt osäkerhet på många plan. Låt oss börja med några inledande iakttagelser och bedömningar:

1. Den pågående, men tröga, ekonomiska återhämtningen i världen hotas bland annat av stigande matpriser som hotar att skapa omfattande social och politisk oro i många utvecklingsländer. Tillväxten i Kina och Indien ökar köpkraften där och driver upp matpriserna vilket ställer till problem för de fattiga i dessa och andra utvecklingsländer. Högre olje-, råvaru- och matpriser driver även upp den globala inflationen.
2. Redan innan den omfattande jordbävningskatastrofen drabbades Japan av en nergång i exporten och den inhemska efterfrågan minskade. Samtidigt upplevde Kina en boom i tillväxtindustrin. Kina är nu världens näst största ekonomi, efter USA och före Japan.
3. Kinas starka tillväxt är i ökande utsträckning ett lokomotiv för världsekonomin, men vi har ett allt mer hotande spänningsmoment i och med USA:s handelsunderskott och dispyterna kring värderingen av den kinesiska yuanen.
4. Det råder otakt i tillväxt mellan länder och regioner; mellan USA och Europa, och inom Europa mellan nord och syd.
5. Det råder stor osäkerhet på den internationella oljemarknaden. Om inbördeskriget i Libyen fortsätter och blir utdraget och leveranserna av olja och gas fortsätter att störas får vi en fortsatt hög riskpremie på oljepriset på världsmarknaden. På kort sikt skapar "den arabiska revolten" stor oro överlag för världsmarknaden och energiförsörjningen. Skulle revolten nå Saudiarabien är konsekvenserna oöverblickbara.
6. Det globala finansiella systemet har återfått en del av sitt förlorade förtroende, men i vår egen världsdel, Europa, har vi en fortsatt euroskepticism som kommer att begränsa tillväxten i området.

Konjunkturen fortsätter att återhämta sig i stora delar av världen, även om variationerna är stora geografiskt. I Asien, med Kina och Indien i spetsen, ökar tillväxten medan det går trögare i euroområdet som helhet, trots att Tyskland drar.

Trots en gradvis återhämtning och ökad efterfrågan i de flesta regioner är läget i den globala ekonomin fortsatt osäkert. Vi har stigande livsmedelspriser som ökar fattigdomen, osäkerhet på bostads- och arbetsmarknaderna i USA, en olöst statsfinansiell kris i Europa, och till det kommer instabiliteten i Mellersta Östern.

Efter att ha krympt med 1,3 procent 2009, återhämtade sig världsekonomin och växte enligt preliminära beräkningar med 4,3 procent i fjol.¹ Bland annat gjorde stimulansåtgärder i tunga ekonomier som USA och Japan att den globala tillväxten blev starkare än väntat under det fjärde kvartalet i fjol. Världsekonomin beräknas fortsätta att återhämta sig och växa med 3,8 procent i år, och i ungefär samma takt nästa år.²

2.1 Olje- råvaru- och matpriserna stiger, inflationstrycket ökar

Hösten 2008 föll oljepriset snabbt med nära 100 USD per fat (*Figur 1*). Efter att utbudet minskat då OPEC skar ner sina produktionskvoter, och efterfrågan i världsekonomin började stiga, ökade sedan priset från och med vintern 2009. Genomsnittspriset på världsmarknaden under 2010 låg på cirka 78 dollar per fat. Vi räknar med att det kan stiga till i genomsnitt cirka 110 dollar per fat 2011, för att sedan stiga ytterligare under 2012 och 2013 (*Tabell 1*).

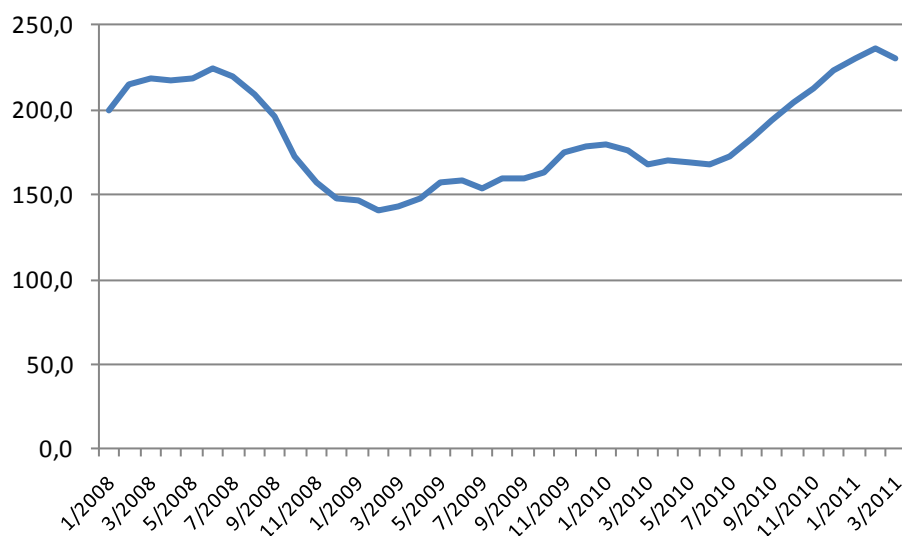
I skrivande stund (april 2011) gör dock instabiliteten i Libyen, och det övriga Mellersta Östern, att det är mer osäkert än vanligt att förutspå förändringar i oljepriset. I ett "värsta-falls-scenario" (ur kortsiktig ekonomisk synpunkt, ej långsiktig politisk) skulle bl.a. genomfarten genom Suezkanalen kunna stängas vilket skulle innebära drastiska höjningar av transportpriserna till sjöss, och ytterligare ett påslag av "riskpremie" på oljepriset.

Det har också nyligen ifrågasatts om Saudiarabien har de oljereserver som man officiellt hävdar att man har. I amerikanska diplomatiska läckor har man nyligen bedömt att man har 40 procent mindre reserver än som man officiellt vill framhålla.³ Om detta bekräftas kommer det att bidra med ytterligare stark press uppåt på världsmarknadspriserna.

¹ SEB (2011) Nordic Outlook. Ekonomisk analys februari 2011. IMF (2011) *World Economic Outlook Update January 2011*.

² *Ibid.* Mätt i köpkraftskorrigerade termer (PPP) förväntas tillväxten bli 4,5 procent (IMF (2011)).

³ *Al Jazeera*, 9 februari 2011; *The Guardian* 9 februari 2011

Figur 1. Råoljepriset (Brent) januari, 2007-april 2011 (USD per fat)**Figur 2.** FAO:s livsmedelsprisindex januari 2008- mars 2011 (2002-2004 = 100)

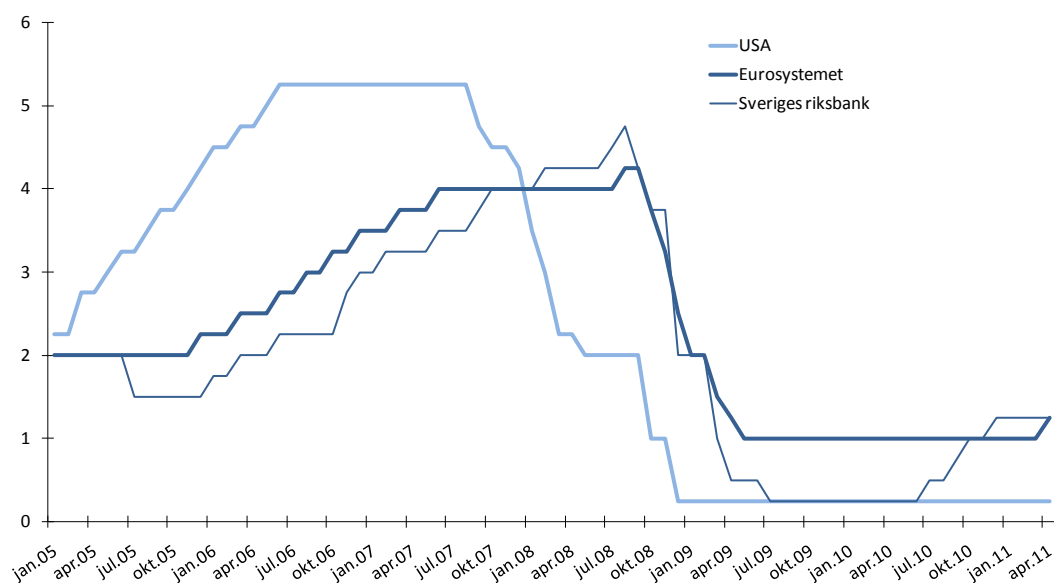
En avgörande faktor för den globala prisbilden, och för den delen, den politiska stabiliteten, är priset på mat. Som framgår av *Figur 2* har vi haft ett snabbt stigande pris på världsmarknaden för livsmedel sedan sensommaren 2010. I januari i år steg FAOs matprisindex för sjunde månaden i rad och nådde sin högsta nivå sedan 1990. Fortsätter denna trend, och det mesta pekar på det, får vi ett fortsatt något ökande inflationstryck i världsekonomin som helhet under resten av året och nästa år.

Tillväxten i Asien var snabbare under sista kvartalet 2010 än under det tredje kvartalet, vilket drev upp priset på råvaror på världsmarknaden. En långsam prisökning ser ut att fortsätta under de närmaste månaderna, vilket kommer att driva upp inflationen, men vi räknar med att ökningen mattas av under andra halvan av året.

2.2 Inflation och räntor

Tillväxten och det medföljande högre resursutnyttjandet och den stigande inflationen har drivit upp de långa räntorna. En ökad upplåning av länder med statsfinansiella problem kan ha även ha bidragit, och om de långa räntorna stiger snabbare än väntat kan det komma att dämpa den globala tillväxten.⁴

Figur 3. USA:s, Euroområdet, och Sveriges centralbanksräntor januari 2005-april 2011

Ändå är inflationen fortfarande låg i OECD-länderna i historisk jämförelse och förväntas förbli så under de kommande två åren. Det avspeglas i de fortsättningsvis låga centralbanksräntorna i USA och Eurozonen (Figur 3). FED har inte höjt styrräntan sedan december 2008. Den ligger kvar på 0,25 procent; den lägsta nivån under efterkrigstiden.

Också ECB:s styrränta låg sedan maj 2009 kvar på en exceptionellt låg nivå (1,0 procent) ända till april då man höjde med en kvarts procentenhet.

⁴ Sveriges riksbank (2011) Penningpolitisk rapport, februari 2011, s.9.

2.3 Baltic Dry Index: fraktpiserna för torrlast till sjöss

Förändringar i *Baltic Dry Index* BDI kan ge insikter i globala trender i utbud och efterfrågan eftersom det just fångar transportkostnaderna för råvaror som är ett område där spekulationsnivån är väldigt låg.

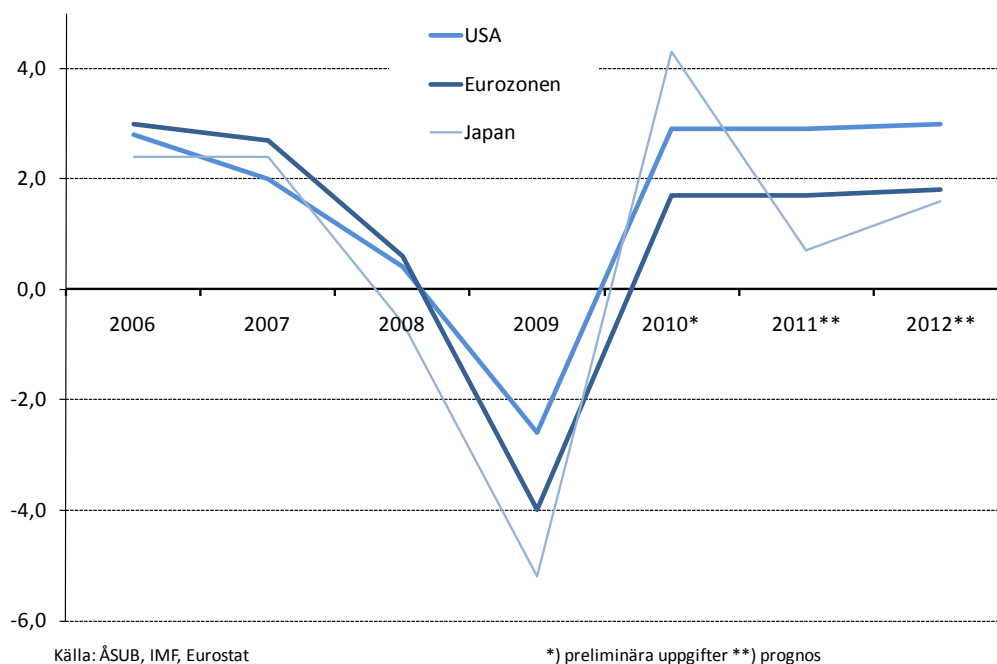
BDI är ett sammansatt shipping- och handelsindex skapat av det London-baserade *Baltic Exchange* som mäter förändringar i kostnaderna för att transportera diverse råvaror till sjöss. Informationen får man direkt från skeppsmäklare.

Trenden för indexet, har pekat neråt under det senaste året och ligger nu (i mitten av april 2011) under nivån vintern 2009 och – längre tillbaka – i nivå med hösten 2002. Det föranleder oss att liksom för ett år sedan notera att vi här har en indikation på hur trög återhämtningen är.

Men eftersom förändringar i indexet till en del återspeglar förändringar i fraktkapaciteten kan man inte läsa den rakt av som ett mått på konjunkturen. Den avspeglar dock väl prisbilden för den internationella torrlastfrakten.

Figur 4. *Baltic Dry Index* februari 2010 - april 2011 (1985 = 1 000)

Figur 5. BNP-tillväxten inom Euroområdet, USA och Japan 2006-2012

2.4 Återhämtning i USA, men med kvardröjande osäkerhet

Den amerikanska ekonomin krympte med -2,4 procent 2009. Stimulansåtgärderna var därefter den viktigaste orsaken till att BNP-tillväxten ändå uppgick till 2,9 procent 2010. Tillväxten förväntas ligga kvar på den nivån i år (2011), för att därefter något öka 2012 till 3,0 procent (*Figur 5*). Exporten går också relativt bra och ökade med 3,2 procent under det sista kvartalet 2010.⁵

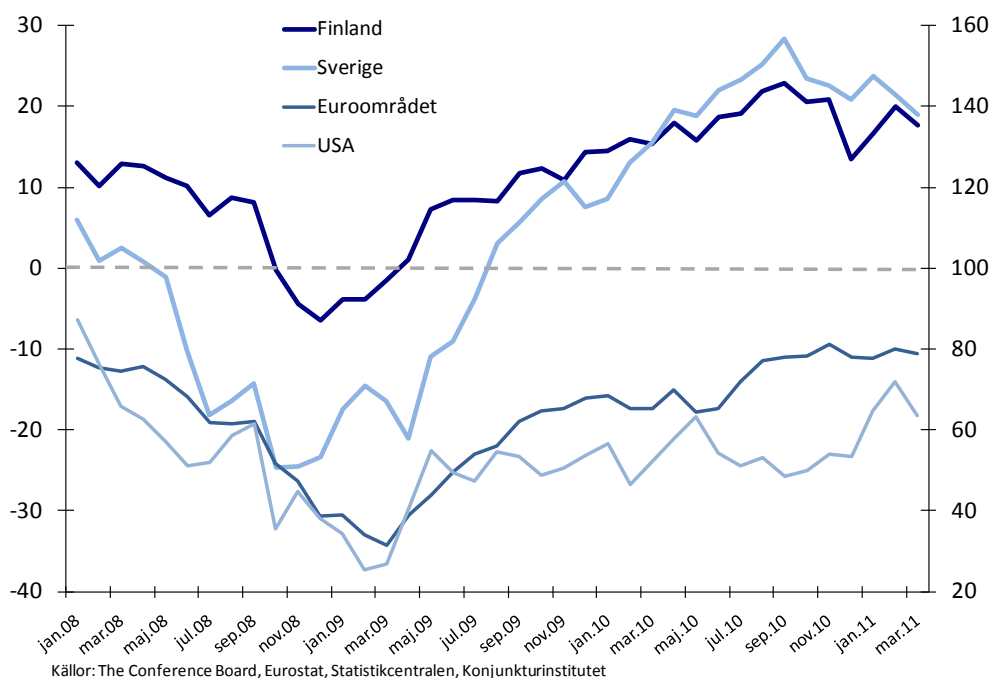
Den amerikanska ekonomin fortsätter att stimuleras av en rekordlåg styrränta (*Figur 3*). Inflationstrycket har hittills visat en nedåtgående trend, och FED:s ränta ligger därmed kvar på 0,25 procent, samma nivå som den legat sedan början av 2009 (*Figur 3*).

Den ekonomiska återhämtningen fortsätter, men takten är fortfarande för låg för att det skall kunna ske någon nämnvärd förbättring av arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden dras med en seglivad långtidsarbetslöshet som berör drygt 6 miljoner människor.

Företagen har börjat investera i utrustning och mjukvara men investeringarna i byggnader och anläggningar är fortfarande blygsam, och man tvekar fortfarande på många håll att anställa. Det går fortfarande trögt med nyanställningarna efter permitteringarna under krisen.

⁵ *Economist*, 5 februari 2011

Figur 6. Konsumenternas framtidsstro i Finland, Sverige, Euroområdet och USA, januari 2008-mars 2011

Hushållens köpkraft ökade senaste år, men fortsätter att begränsas av en svag inkomstutveckling, en svag bostadsmarknad, och en åtstramad kreditmarknad. Hushållens situation har förbättrats något genom förbättringar på arbetsmarknaden men en fortsatt svag utveckling av bostadspriserna hämmar tillväxten i deras köpkraft.

Vi kan emellertid notera att de amerikanska konsumenternas framtidsstro mätt med konsumentförtroendeindex (*consumer confidence index* (CCI)) inte förändrats nämnvärt under den senaste två åren. Som framgår av *Figur 6* sjönk konfidensindikatorn mellan maj och juli 2010, men har sedan förra hösten visat en svagt uppåtgående trend. Förtroendet vek neråt i mars, och har för övrigt ända sedan början av 2008 legat under långtidsmedelvärdena för perioden 1996-2010 (CCI = 98,6) och 2000-2010 (CCI = 89,3). Det antyder hur trög återhämtningen i USA fortfarande är.

2.5 Eurokrisen skapar osäkerhet, men Tyskland drar

Den ekonomiska tillväxten vände till det positiva i *eurozonen* under andra kvartalet 2009, vilket markerade slutet på den längsta och djupaste recessionen i EU:s historia.⁶ Finanskrisen ledde till en kraftig minskning av den ekonomiska aktiviteten, hög

⁶ Europeiska kommissionen (2010) *Interim forecast February 2010*

arbetslöshet, sjunkande produktivitet och försvagade statsfinanser.⁷

Området som helhet har visserligen börjat återhämta sig, men tillväxten är fortfarande svag. Arbetslösheten är fortfarande hög i EU som helhet; 9,6 procent av arbetskraften är utan arbete och ungdomsarbetslösheten är kring 40 procent i vissa länder.⁸ Den monetära krisen fortsätter att skapa oro i Eurozonen, men bland annat Tyskland och de nordiska länderna, i synnerhet Sverige, har överraskat med en snabb återhämtning. Därmed har en tudelning av området i nord och syd framträtt allt tydligare.

BNP-tillväxten i euroområdet blev 2010 inte högre än 1,7 procent till följd av en på många håll svag arbetsmarknad, lågt kapacitetsutnyttjande, och osäkerhet kring den finansiella stabiliteten i länder som Grekland, Portugal och Irland. Dessa och några andra länders statsfinansiella problem gör att man ser sig föranledd att strama åt. Men trots allt är detta en högre tillväxt än vad många förutspådde för ett år sedan.

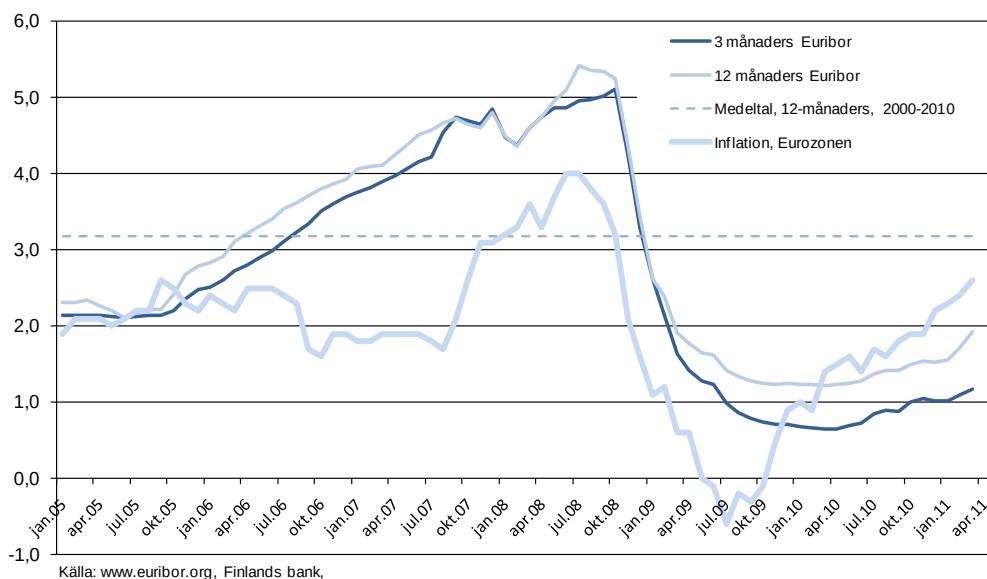
Vi förväntar oss att BNP-tillväxten ligger kvar på 1,7 procent under innevarande år. Därefter, år 2012, förväntas tillväxten stiga obetydligt till 1,8 procent. Vi får därmed en betydligt långsammare tillväxt i euroområdet än i USA. En orsak till detta är höjda skattenivåer under de närmaste åren, men också den statsfinansiella krisen i flera länder, den stigande prisnivån och euroskepsisen kommer att spela in.

Trenden i hushållens förväntningar (CCI) förbättrades långsamt i euroområdet under det senaste året (*Figur 6*). Konsumentförtroendeindex har dock förändrats litet sedan hösten 2010, och låg i mars detta år på -10,6 vilket är strax över långtidsmedelvärdena för perioderna 1996-2010, och 2000-2010. Att förtroendet inte stärks desto mer kan ha att göra med den fortsatt svaga utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten i eurozonen låg i slutet av 2010 på 10 procent, något högre än i början av året.

Inflationen steg gradvis under 2010, främst som ett resultat av stigande energi- och råvarupriser, men också av ett gradvis ökande kapacitetsutnyttjande (*Figur 7*). Vi kan räkna med att den trenden fortsätter, i synnerhet med den starka tillväxten i Eurozonens starkaste ekonomi Tyskland.

⁷ Europeiska kommissionen (2011) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. Årlig tillväxtöversikt: vidareutveckling av EU:s samlade insatser mot krisen.

⁸ *Ibid.*

Figur 7. Euriborräntor och inflation i Eurozonen januari 2005 – mars 2011

Många bedömare tror på en fortsättningsvis låg inflation i eurozonen under 2011, och till och med en sänkning av prisnivån under 2012.⁹ Vi tror istället att inflationstrycket består även nästa år. Trots att en fortsatt hög arbetslöshet ser ut att hålla nere lönenivåerna i år är vår bedömning att den förväntade gradvisa förbättringen av arbetsmarknaden ökar trycket uppåt på priserna. Årets inflationsnivå skulle därmed bestå även nästa år. Inflationsnivån kommer också att avgöras av den avvägning som ECB gör mellan att, å ena sidan hålla tillbaka prishöjningar i norra Eurozonen, där tillväxten är relativt hög, och, å andra sidan, nödvändigheten att inte strama åt för mycket för de sydliga länderna, med sina problematiska statsskulder och relativt svaga tillväxt (Grekland, Italien, Spanien, Portugal).

Euribor (Euro Interbank Offer Rate) är den riktgivande ränta som baseras på den sammanvägda räntan till vilken ett sextiototal europeiska banker lånar från varandra. Euribor påverkas av inflationen och den ekonomiska tillväxten, och förstås av graden av förtroende i det finansiella systemet.

Efter att i två år (sedan våren 2009) hållit fast vid samma historiskt låga styrränta på 1 procent har nu ECB höjt med en kvarts procent, vilket var något tidigare än vad marknaden trodde för bara en månad sedan. Resultatet blir stigande korträntor och starkare euro. Perioden med kraftig stimulans via rekordlåga räntor och statliga satsningar går mot sitt slut och detta innan återhämtningen är fullbordad. Stigande priser på livsmedel, olja och metaller har bidragit till att inflationen i Sverige, Finland,

⁹ Nordea (2011) Ekonomiska utsikter januari 2011; SEB (2011) *Nordic Outlook*. Ekonomisk analys – februari 2011.

eurozonen och Storbritannien ligger över den för ECB önskvärda nivån. När tillväxten ökar i den globala ekonomin kommer priset på råvaror att stiga.

2.6 Kina, Japan, Indien, och Brasilien

Kina har passerat Tyskland som världens största exportör, och blir som det i dagsläget ser ut om högst ett par decennier den största ekonomin i världen. Kina är nu definitivt en nyckelspelare i den globala ekonomin.

Den starka inhemska efterfrågan ger ett ökat importbehov av insats- och råvaror, vilket i sin tur bidrar till en växande efterfrågan på världsmarknaden. Samtidigt bidrar den starka exporten också fortsättningsvis till BNP-tillväxten. Den starka exporten skulle på en marknadsmässigt prissatt penningmarknad ge en stärkning av den kinesiska valutan yuanen, men dess värde är fortsättningsvis politiskt bestämd. Detta har skapat internationella spänningar, eftersom det gör kinesiska varor för billiga, anses det. USA:s finansdepartement anser att den kinesiska valutan yuanen i betydande grad är undervärderad. Det ömsesidiga beroendet mellan länderna, med Kina som den främsta finansiären av det amerikanska budgetunderskottet, gör dock att riskerna för ett regelrätt valutakrig är små.

Förutom exporten driver en hög investeringstakt på tillväxten, i synnerhet investeringar inom infrastruktur. Utvecklingen på bostadsmarknaden är problematisk i Kina. Man har haft ett växande problem med spekulativt byggande särskilt i de större städerna och tillväxtregionerna. Det ger myndigheterna ett behov att dämpa investeringstakten i byggsektorn, samtidigt som man har ett snabbt växande behov av att producera billiga bostäder för ett brett segment av befolkningen.

Ett annat problem för Kina, likväl som för många andra länder är den globala pressen uppåt på livsmedelspriserna. Priserna i Kina pressas nu ytterligare uppåt av en dålig inhemsk veteskörd.

Fram till jordbävningen den 11 mars, fortsatte återhämtningen efter den en historiskt djupa svackan under den internationella finanskrisen i *Japan*, nu den tredjestörsta ekonomin i världen. Tillväxten i industriproduktionen och exporten som var stark under förra året (4,3 procent) började försvagas redan innan katastrofen. De senaste bedömningarna är att BNP-tillväxten nu avmattas till 0,0 procent innevarande år (2011) för att återhämta sig till 3,0 procent nästa år (2012), när återuppbyggnadseffekten sätter in.¹⁰

¹⁰ Löntagarnas forskningsinstitut (2011) Ekonomisk prognos 2011-2012

Det kommer att ta lång tid att bedöma omfattningen av katastrofen i Japan. I första hand är det Japans ekonomi och aktiemarknad som drabbas, inverkan på de internationella och nordiska marknaderna blir begränsade. Även om inverkan av jordbävningsskatastrofen på den globala ekonomin i sig är begränsad kan effekten sammantagen med andra "störningar" om uttrycket tillåts, innebära problem för en global ekonomi i ett osäkert post-kris-läge där regeringarna och centralbankerna förbrukat sin penning- och finanspolitiska ammunition.

Japan har ett budgetunderskott på 7 procent av BNP samtidigt och som statsskulden är en av de utvecklade ländernas högsta. Förra året återhämtade sig landets ekonomi, och det finns en risk att återhämtningen kommer av sig, genom störningar i den exportintensiva bil- och elektronikindustrin. På sikt kommer emellertid den inhemska efterfrågan att ta fart och ekonomin fortsätta att återhämta sig.

Den relativt sett svaga japanska tillväxten beror delvis på ett vikande befolkningsunderlag och en dramatiskt åldrande befolkning. Ser man i stället på BNP *per capita* har Japan haft en bättre tillväxt än USA under perioden 2003-2007.¹¹

Indien är inne i en period av kraftig exportledd tillväxt. Exporten ökade med drygt 36 procent under 2010.¹² Också den inhemska investeringstakten har varit hög, likaväl som nivån på de ingående utlandsinvesteringarna. Förbättrad levnadsstandard medför breddade preferenser och ökad efterfrågan på livsmedel, vilket sätter ett uppåtryck på priserna. Indiens BNP växte enligt preliminära beräkningar med 9,5 procent 2010 och kommer enligt de flesta prognoser att avta med en procentenhet innevarande år och sedan ytterligare en halv procentenhet 2012.

Brasilien lyckades under förra presidenten Lula da Silva få bukt med den förödande inflationen i landet. Dessutom lyckades man klara finanskrisen utan något större avbräck. Ett högt resursutnyttjande och en stimulerande finanspolitik driver för närvarande upp inflationen igen. Den samlade tillväxten i ekonomin förväntas minska i år till 4,5 procent (från 7,5 procent 2010), och sedan ytterligare någon tiondel 2012.

¹¹ Aktia (2011) Ekonomisk översikt 2011, s. 23.

¹² *Economist*, 5 februari 2011

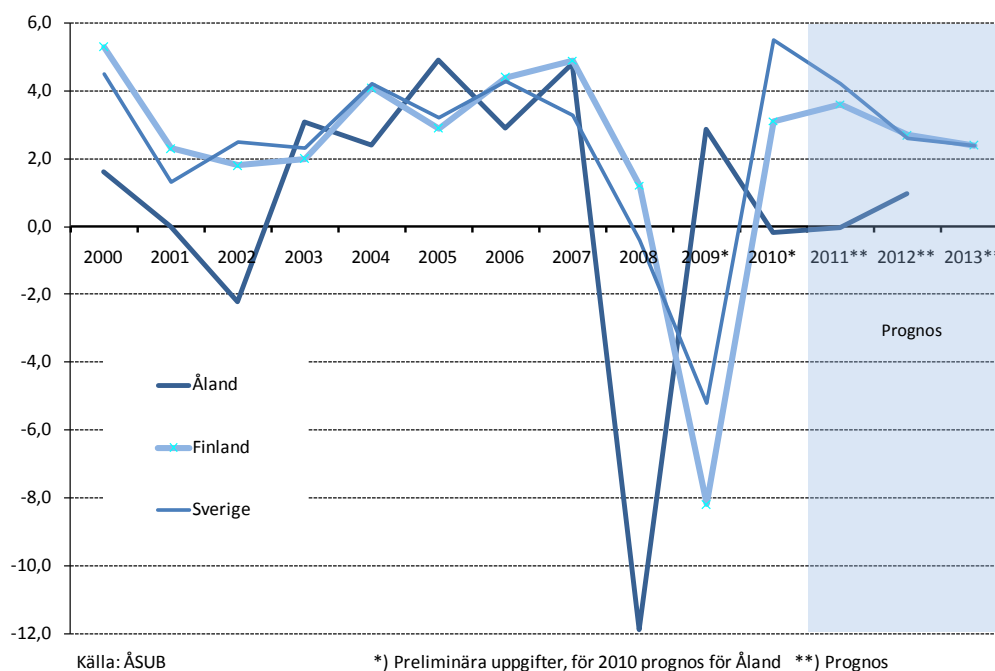
3 Utvecklingen i Finland och Sverige

3.1 Fortsatt långsam återhämtning i Finland

Den exportberoende finländska ekonomin drabbades hårt av nergången i efterfrågan under den globala finanskrisen. Men skadeverkningarna verkar inte ha blivit så djupgående, visade det sig. Arbetsmarknaden klarade sig oväntat bra, bankerna lika så, och de offentliga finanserna är starka. Än så länge, bör tilläggas. Budgetunderskottet ser ut att minska i år och 2012, men småningom kommer ändå pressen på den offentliga ekonomin gradvis att öka.

Efter den djupa tillväxtsvackan i ekonomin under krisen 2007-2009 fortsätter nu återhämtningen i Finland, även om den ser ut att stanna av något i år (2011). Nergången i *BNP-tillväxten* på -8,2 procentenheter i sviterna av finanskrisen under 2009 var historisk (*Figur 9*) och var till och med djupare än nergången under 1990-talskrisen. Under 2010 återhämtade sig tillväxten till 3,1 procent enligt preliminära siffror. Vi räknar med en fortsatt positiv, något ökande tillväxt 2011 (3,6 procent) och därpå en något lägre nivå 2012 (2,7 procent).

Figur 8. BNP-tillväxten för Åland, Finland och Sverige 2000-2013

En positiv tillväxt i världshandeln är en förutsättning för en positiv tillväxt i *den finländska exporten* och därmed i hela landets ekonomi, även så för den åländska ekonomin som är djupt integrerad i den finländska marknaden och vars offentliga ekonomi är beroende av Finlands statsfinanser.

Exportens återhämtning dröjde efter finanskrisen. En ökande efterfrågan såväl på världsmarknaden och på landets viktiga exportmarknader Tyskland, Sverige och Ryssland, som inom landet gör att det ser ut som om både exporten och importen kommer att fortsätta att växa i år. Varuexporten, främst metall- och kemiska produkter, började återhämta sig våren 2010, och har fortsatt med en tillväxt på årsbasis på 23 procent i november 2010.¹³ Exportens tillväxt under perioden januari-november 2010 var 15 procent.¹⁴ Ändå ligger exporten ännu inte högre än att den är i nivå med år 2005.¹⁵

I nuläget ser det ut som om efterfrågan från Tyskland och Sverige kommer att fortsätta öka under den närmaste 12-månadersperioden och fortsätta att ge avsevärd draghjälp för den finländska exporten. Tillväxten i Ryssland ser ut att drivas på av det stigande priset på råolja på världsmarknaden. Det bidrar till att exporten kommer att växa med i storleksordningen 6-7 procent i år och 7-8 procent nästa år. Detta trots en långsammare tillväxt för exporten från skogs- och kemisk industri.

Villkoren för *skogsindustrin* förbättrades snabbt 2010, med stigande massapriser och ökande exportvolym. Tillväxten i skogsindustrins export ser ut att bli långsammare i år men för exportföretagen överlag har vi nu en mer fördelaktig kurs för euron än vi hade under 2009 (*Figur 10*). En avmattning i volymtillväxten inom skogs- och pappersindustrin är att vänta innevarande och nästa år.

Lönerna i Finland har stigit betydligt mer än genomsnittet för euroområdet under det senaste decenniet. Förutsättningen har varit en starkare produktivitetsökning i Finland än i genomsnittet för euroområdet. Mycket tyder på att det gapet är på väg att minska. Vi räknar därför med begränsade löneökningar under de närmaste två åren, vilket resulterar i ett måttligt tryck på inflationen.

Förra året (2010) ökade lönerna i Finland med 2,5 procent. Reallöneökningen, den fortsättningsvis relativt låga inflationen och de låga räntorna ger en viss tillväxt av konsumtionen detta år.

¹³ Tullen, Finland (<http://uljas.tulli.fi/>)

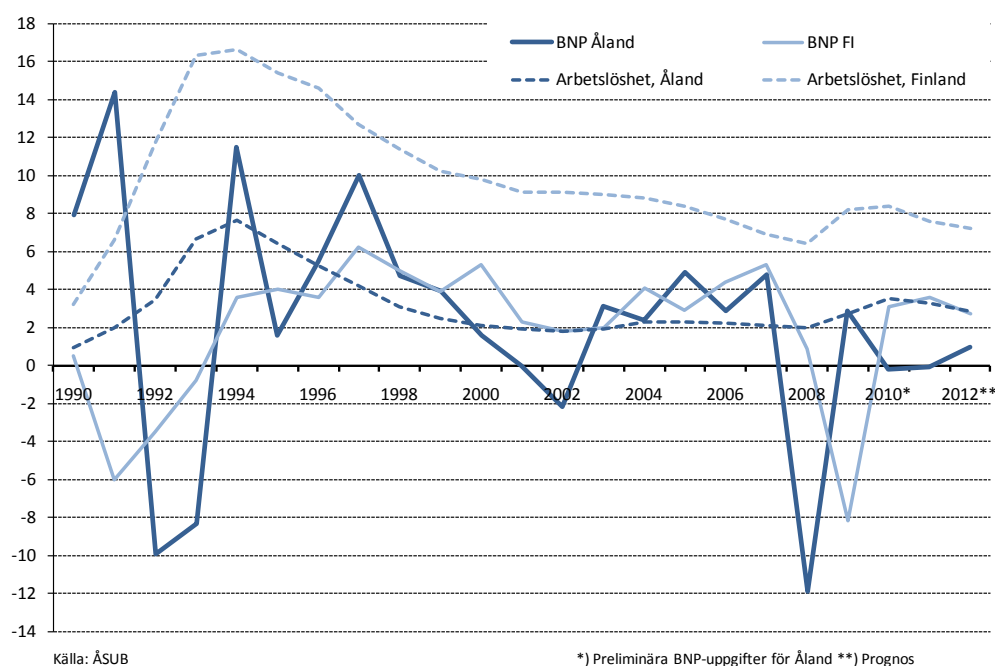
¹⁴ Tullen, Finland (http://www.tulli.fi/sv/finska_tullen/utrikeshandelsstatistik/statistiker/varustatistik/index.jsp)

¹⁵ Huvudstadsbladet 9 februari 2011

Arbetsmarknaden har utvecklats positivt; arbetslösheten minskade inte lika mycket som vi förutspådde för ett år sedan utan hamnar enligt preliminära siffror på ungefär samma nivå som 2009.

Den öppna arbetslösheten uppgick till 8,2 procent 2009. Arbetslösheten blev inte lika hög som många befارande; den stannade på 8,4 procent. Den kommer att minska något under den närmaste tiden, och beräknas hamna på i genomsnitt 7,7 procent i år, därefter förväntas den sjunka ytterligare till 7,2 procent år 2012. Arbetslösheten kommer också under de närmaste åren att hållas tillbaka av de stora pensionsavgångarna.¹⁶

Figur 9. BNP-tillväxt och arbetslöshet för Åland och Finland 1990-2012

Den finländska arbetsmarknaden är nu på väg in i en period med ökande arbetskraftsbrist och ökad konkurrens om kvalificerad arbetskraft, vilket innebär att företag ogärna avskedar personal, även i tider av konjunktturnergång, vilket också det bidrar till en stabilisering av arbetsmarknaden.

Bedömningar säger att tillväxten i produktionen i industrin i första hand kommer att ske genom ökad produktivitet, i andra hand genom ökade antal arbetade timmar och först i tredje hand genom anställningar.¹⁷

¹⁶ Enligt Aktia (2011) *Ekonomisk översikt januari 2011* kommer andelen 65-åringar av befolkningen i Finland att öka från 16 procent till 26 procent även när man antar en årlig nettoinvandring på 10 000 personer.

¹⁷ Nordea (2011) s. 15.

Hushållens konsumtion minskade under krisåret 2009, men återhämtade sig 2010. Detta år och nästa förväntas en avmattning i tillväxten, även om efterfrågan på kapitalvaror förväntas bli fortsatt stark. Reallönernas och köpkraftens tillväxt kommer att begränsas av en stigande inflation. Men ett förbättrat sysselsättningsläge blir till fördel för hushållssektorn som helhet. Vi räknar även med en fortsatt minskning av hushållens sparande.

Hushållens förtroendeindikator stärktes gradvis efter att den djupa svackan bottnade i december 2008 under den ekonomiska krisen och fram till september förra året (*Figur 6*). Efter att ha sjunkit något under perioden september-december 2010, återhämtade sig förtroendet för ekonomin något i januari och februari detta år, för att därefter falla tillbaka något i den senaste mätningen i mars (*Figur 6*). Konsumentförtroendet ligger fortfarande något under medelvärdet för 2010, men över långtidsmedelvärdena för såväl åren 2000-2010 som 1996-2010.

3.2 Sveriges ekonomi ”stark som Pippi Långstrump”

Konjunktoren i Sverige har förbättrats snabbt efter finanskrisen 2008-2009. Tillväxten av den samlade produktionen 2010 var bland de starkaste i Europa. Den dämpas något under 2011 men förväntas ligga kvar på en fortsatt hög nivå. Enligt OECD är Sveriges ekonomi ”stark som Pippi Långstrump”.¹⁸ Den svenska ekonomin kommer, som det ser ut, att fortsätta att stärkas snabbare än i de flesta i-länder, sysselsättningen ökar och kronan håller sin starka ställning i alla fall under de två första kvartalen.

Den svenska *exportindustrin* har gått bra och är nu i det närmaste tillbaka på samma nivå som innan finanskrisen 2008-2009. Vi hade en tillväxt av exporten på drygt 10 procent i fjol. Årets tillväxt blir något svagare, men ligger ändå över tidigare förväntningar.

Den inhemsk efterfrågan och investeringarna fortsätter att öka. Resursutnyttjandet är fortfarande något lägre än normalt, men det ökar, vilket har inneburit att *inflationen* stiger. Med ett förväntat högre resursutnyttjande och stigande olje-, råvaru- och livsmedelpriser på världsmarknaden ökar trycket uppåt på inflationen. Riksbanken kände att inflationsmålet på 2 procent hotades och höjde i mitten av februari räntan till 1,25 procent. Räntan har nu sedan juni 2010 stegvis höjts och ligger nu över ECBs styrränta på 1,25 procent (*Figur 3*).

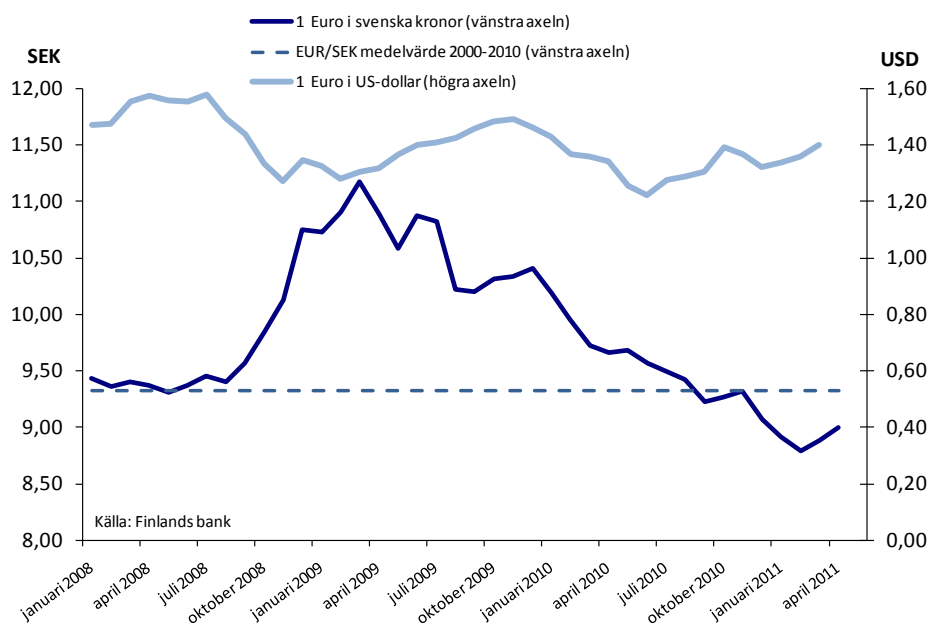
Arbetsmarknadsläget har förbättrats snabbare än väntat och arbetslösheten förväntas

¹⁸ Dagens nyheter 20-01-2011

hamna på 7-8 procent i år.¹⁹ Förstärkningen av den svenska arbetsmarknaden fortsätter under 2011. Såväl antalet arbetade timmar som antalet sysselsatta förväntas växa. Samtidigt ser den sociala och etniska segregeringen och utanförskapet i relation till arbetsmarknaden ut att förstärkas.

Kronan har stärkts under en längre tid och kan komma att fortsätta förstärkas gentemot euron framöver.²⁰ Den är nu starkare gentemot flere större valutor än innan den finansiella krisen.²¹ (*Figur 10* visar omvänt eurons trendmässiga försvagning mot kronan). Kronan har också lyckats behålla sitt värde trots den senaste internationella oro (revolten i Arabländerna, naturkatastrofen i Japan och kriget i Libyen). Vår prognos är att årsgenomsnittet för 1 euro i svenska kronor kommer att bli 9,2 i år för att försvagas ytterligare något till 9,3 år 2012 (*Tabell 1*). Men värdet på den svenska kronan har varierat kraftigt de senaste åren, prognoserna om valutakurser är som alltid osäkra.

Figur 10. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2008 – april 2011

De svenska hushållens sparande steg från under 6 procent 2005 till över 12 procent under krisåret 2009. Sparkvoten faller under innevarande år och förväntas fortsätta att falla under 2012. Den privata konsumtionen, å andra sidan, återhämtade sig förra året

¹⁹ Arbetslösheten förväntas bli 7,4 procent i år enligt den svenska regeringens senaste prognos (Regeringskansliet (Sverige): Pressmeddelande 2011-03-03 "Ny prognos visar på högre tillväxt och lägre arbetslöshet")

²⁰ Sveriges riksbank (2011) Penningpolitisk rapport, februari 2011, s. 15.

²¹ *Ibid.*

och växte med nära 7 procent och kommer som det i dagsläget ser ut, att fortsätta att växa under innevarande och nästa år.

Utvecklingen för de svenska hushållen ser ut att bli relativt gynnsam detta år. Konsumentförtroendet är högt (*Figur 6*), högre än medelvärdet för 2010, och klart högre än långtidsmedelvärdena såväl för perioden 2000-2010 som för 1996-2010.

Vi kan även notera att den statliga bostadskreditnämnden hävdar att den kraftiga ökningen av bostadspriserna tillsammans med ökad skuldsättning har gjort att Sverige har en bostadsprisbubbla.²²

²² Sveriges radio, Dagens eko 23/2 2011.

4 Den åländska ekonomin

De åländska företagen är i första hand beroende av närområdet, främst det övriga Finland, som avsättningsmarknad. Relativt få åländska företag verkar på internationella marknader.²³ Likaså är landskapsregeringens ekonomi som bekant direkt beroende av den finländska statens ekonomi.

De finländska exportföretagen och det finländska produktionssystemet är starkt beroende av utvecklingen på världsmarknaden, och den finländska industrins konkurrensförmåga är avgörande för statsfinanserna. Utvecklingen därvidlag påverkar landskapet Ålands finanser genom avräkningsbeloppet, och detta påverkar i sin tur efterfrågan på de åländska företagens försäljning på hemmamarknaden. Kort sagt, hur det går för det finländska näringslivet och den finländska staten är avgörande för den åländska ekonomin.

De åländska hushållen och företagen påverkas också, som alla andra, av de stigande priserna på olja, råvaror och livsmedel på världsmarknaden. Likaså påverkas företagen, och då i synnerhet färjrederierna, av de stigande kostnaderna.

Som framgår av *Figur 11* har den långsiktiga BNP-utvecklingen inte varit gynnsam för Åland jämfört med Finland och Sverige under det senaste decenniet. *Orsaken till detta är i första hand att en relativt sett större produktiv kapacitet har flyttats ut från Åland under perioden i och med utflaggningarna av färjtonnage.*

Vi vet också att den åländska utvecklingen under 2000-talet när det gäller disponibel inkomst varit svagare än i Finland som helhet.

Om vi istället tittar på befolkningsutvecklingen under samma period, framträder en annan bild – denna gång mer fördelaktig för Åland (*Figur 12*). Visserligen är denna indikator inget ekonomiskt mått men det säger ändå indirekt tillsammans med arbetslöshetstalen en hel del om de ekonomiska grundförutsättningarna som råder i ett samhälle, och dessutom avslöjar det att BNP-måttet är problematiskt som ett mått för välståndsutvecklingen på Åland.

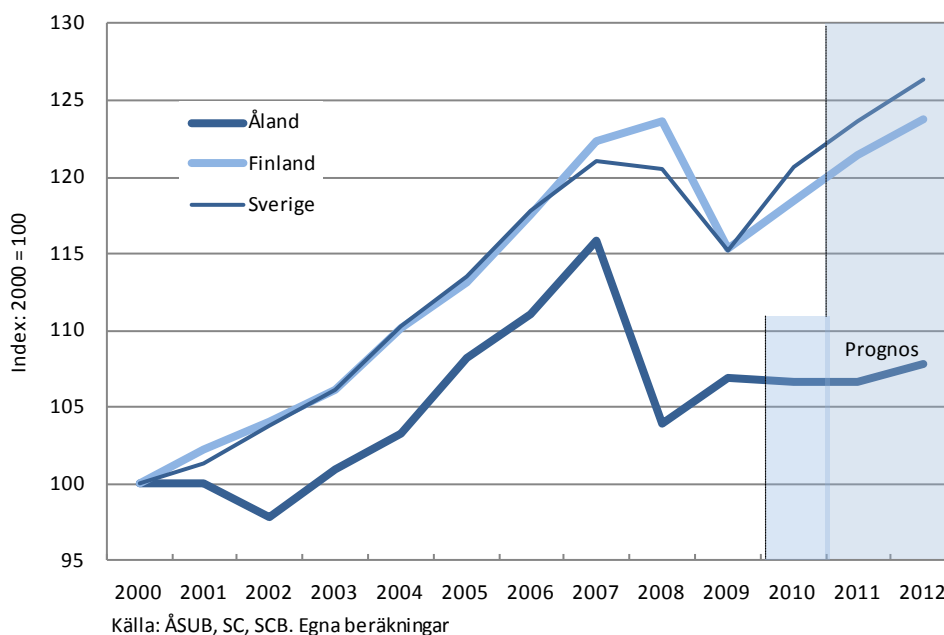
Den svaga utvecklingen för BNP-indexet skulle isolerat kunna indikera ett samhälle i

²³ ÅSUB (2009:14) Handelsintegration och välfärdsutveckling på Åland under EU-medlemskapet.

långsiktig strukturell kris, medan den starka befolkningstillväxten och låga arbetslösheten berättar en annan historia.

Snarare än en stagnation på Åland visar indikatorerna på hur pass stark den finländska ekonomiska utvecklingen varit under det senaste dryga decenniet. Vi har också kunnat se en viss stagnation under perioden i den åländska passagerarsjöfarten som ju fortsättningsvis är ryggraden i den åländska ekonomin. Dessutom kan vi konstatera att inga större företagsetableringar eller tunga epokgörande investeringar gjorts i näringslivet under perioden, som kunnat kompensera för utflaggningarna av fartyg.

Figur 11. BNP-utvecklingen 2000-2012 för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2000=100

4.1 Fortsatta tvära kast i BNP-tillväxten

BNP-måttet är problematiskt som ett mått på aktiviteten i den åländska ekonomin. Som så ofta när det gäller kvantitativa indikatorer på ekonomisk aktivitet på Åland kan tillfälligheter och enskilda viktiga aktörers handlingar bestämma ett specifikt årligt BNP-utfall. Dessa tillfälligheter kan exempelvis ha att göra med beslut om hanteringen av poster i bokslut eller med att kapitalinkomsterna plötsligt ökar eller minskar.

Bland annat detta är orsaken till att fluktuationer i BNP inte behöver stämma överens med fluktuationer i den samlade lönesummans och omsättningens tillväxt.

Den åländska BNP-tillväxten sjönk till ett historiskt bottenläge år 2008 (*Figur 8*, och *Figur 9*).²⁴ Orsaken var finanskrisen och ett brant vinstras för vissa tunga aktörer. Företagen reagerade på krisen med att göra särskilda reserveringar i sin bokföring. BNP djupdök till -11,9.

Året därpå (2009) vände BNP-tillväxten och blev positiv, 2,9 procent. Förklaringen är dels den djupa svackan i BNP året innan, dels ovanligt höga vinster (bl.a. inom sjöfarten), och ett stigande förädlingsvärde.

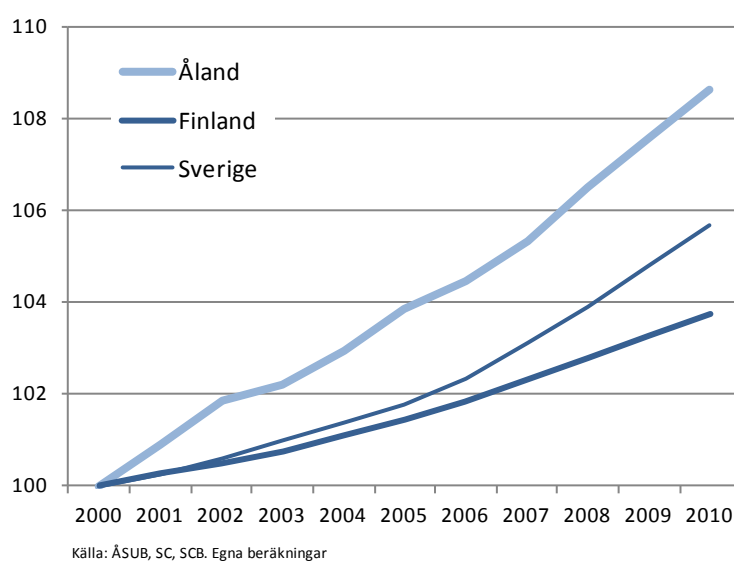
BNP-tillväxten ifjol (2010) blev enligt preliminära beräkningar svagt negativ; -0,2 procent, och påverkades av kvardröjande effekter av utflaggningarna. Näringslivet hade visserligen en god vinstutveckling, men näringslivets omsättning och skatter sjönk vilket försvagade tillväxten.

För innevarande år (2011) räknar vi med en tillväxt kring 0,0 procent. Den ekonomiska tillväxten i vårt närområde är visserligen god, men den politiska oron i arabvärlden och eurokrisen i Sydeuropa skapar allmän ekonomisk osäkerhet. Vi får högre oljepriser, och därmed högre inflation, vilket drar ner BNP-tillväxten. De högre oljepriserna kommer även att tära på passagerarrederiernas intjäning. Inom finans- och försäkringsbranschen dras man med interna omstruktureringskostnader, och fortsatt osäkerhet på de internationella marknaderna.

Året därpå (2012) räknar vi med en sjunkande inflation och en övergång till positiv tillväxt (1,0 procent). Vi ställer ingen prognos för 2013, men vi vet att vi kommer att få nya momsregler för gränshandeln, vilket gör att vi utgår ifrån att Postens och gränshandelsföretagens omsättning kommer att minskas, vilket kan bidra till att verka återhållande på BNP.

²⁴ Några i sammanhanget tunga företag skrev ner sina tillgångar för år 2008 och minskade därmed radikalt sina skatteinbetalningar. Ytterligare en orsak till den branta nergången vara att kapitalinkomsterna var ovanligt höga åren 2005-2007, vilket bidrog till att nergången 2008 blev så pass stor procentuellt sett. Den ekonomiska krisen kom med andra ord tidigt till Åland, men i en form som var svår att förutse. Omsättningstillväxten var till och med positiv det året, enligt våra registeruppgifter. Den underliggande krisen visade sig inte heller i en stigande arbetslöshet eller några andra direkt avläsbara effekter (ÅSUB (2010) Konjunkturläget våren 2010).

Figur 12. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2000-2010. Antal invånare. Index år 2000 = 100

Tabell 1. Nyckeltal för Åland

	2009	2010	2011 ^P	2012 ^P	2013 ^P
BNP, årlig procentuell tillväxt	2,9*	-0,2*	0,0	1,0	..
Arbetslöshet, (öppen, procent)	2,7	3,1	2,8	2,3	2,2
Inflation (KPI, årlig procentuell förändring)	1,0	1,9	3,4	2,8	2,3
Euriborränta (3 månaders, årsgenomsnitt)	1,2	0,8	1,5	2,3	2,8
Kronkurs (EUR/SEK, årsgenomsnitt)	10,6	9,5	9,2	9,3	9,3
Råoljepris (Brent, USD per fat, årsgenomsnitt)	62	80	110	115	120

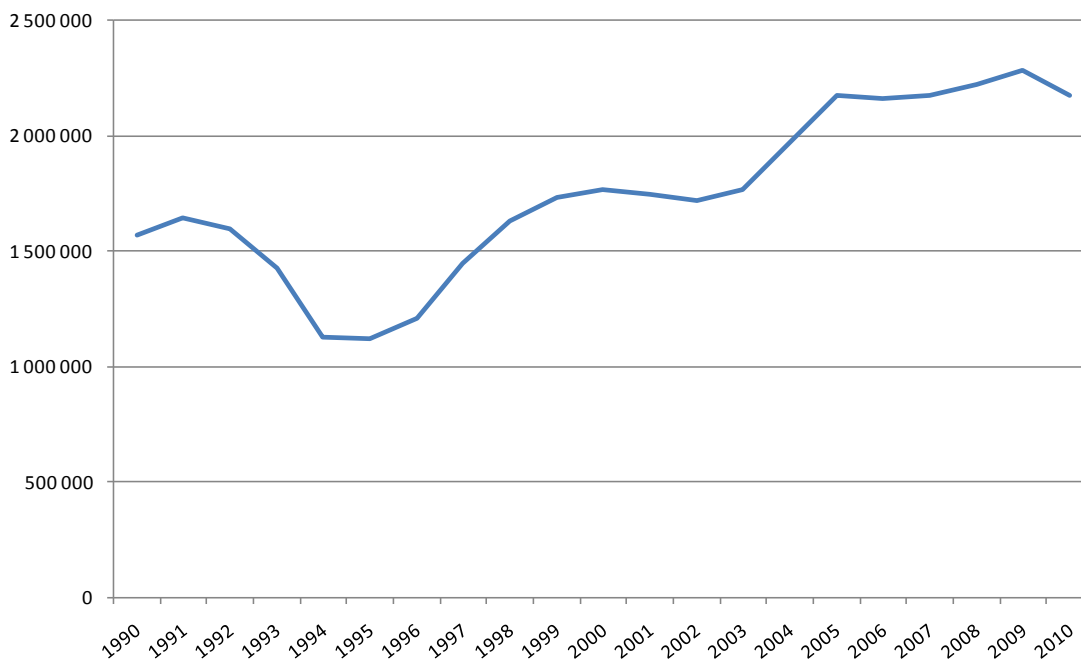
*) Preliminära uppgifter ^P) Prognoser

Källa: ÅSUB, Finlands bank, SC

4.2 Arbetslösheten och flyttningsrörelsen

Trots den djupa svackan i BNP-tillväxt som vi hade 2008-2009, och trots den relativt höga arbetslösheten i Finland och Sverige, så drabbades inte den åländska arbetsmarknaden av någon radikal försämring.

Figur 13. Inresande till Åland 1990-2010

Källa: ÅSUB

Eftersom de dominerande bolagen inom passagerarsjöfarten klarat sig utan större ekonomiskt avbräck genom krisen, så har Åland som helhet goda förutsättningar att klara en fortsatt god sysselsättningsnivå, så länge den kroniskt knivskarpa konkurrensen, och de små lönsamhetsmarginalerna inte tvingar färjrederierna till rationaliseringar genom att minska personalstyrkan.

Vi utgår från att den offentliga sektorn knappast kommer att bidra med särskilt många nya arbetsplatser de närmaste åren.

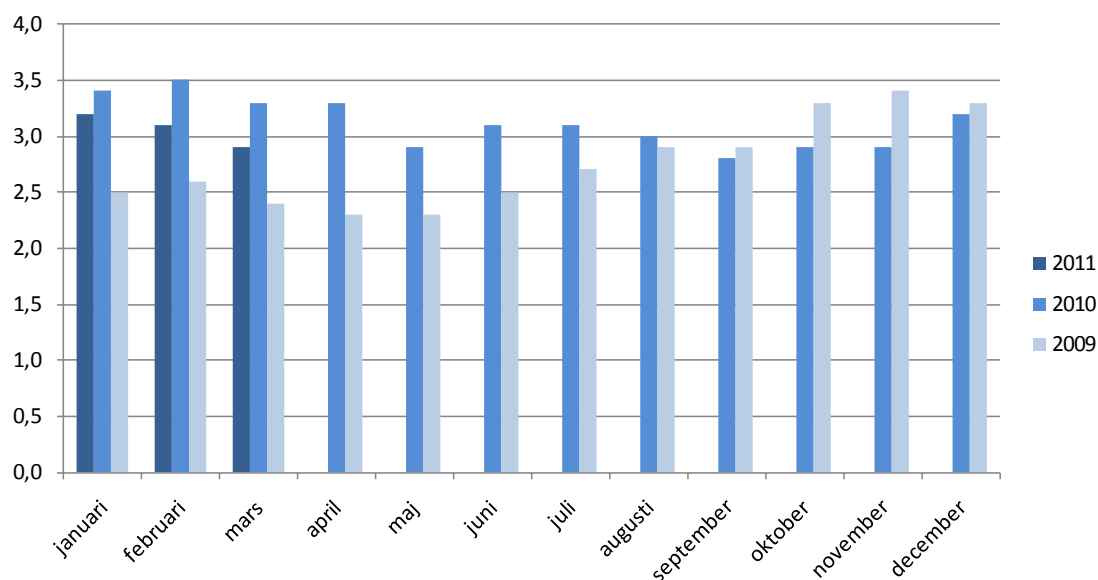
Av svaren på vår enkät från 213 företag denna vår, som räknat i antal anställda representerar drygt hälften av det privata näringslivet, framgår att vi kan räkna med en viss expansion av den privata arbetsmarknaden i år. Vi räknar med att tillväxten blir 1,2 procent vid ett konstanthållt arbetskraftsutbud.

Trots den svaga BNP-tillväxten har uppgången i arbetslöshetsgraden varit begränsad och lägre än vi förväntat oss i tidigare prognoser. Den öppna arbetslösheten var 2,7 procent 2009.

Vi räknar med den totala, öppna arbetslösheten minskar från 3,1 procent 2010, till 2,8 procent i år, för att därefter sjunka tillbaka ytterligare till 2,3 respektive 2,2 procent 2012 och 2012.

Vi kan även notera att, trots nergången i BNP-tillväxt under de senaste åren, har befolkningsutvecklingen, som framgår av indexkurvan (*Figur 12*), varit gynnsam. En positiv befolkningstillväxt är vid sidan av ökad produktivitet en av grundförutsättningarna för en positiv BNP-tillväxt. Ålands befolkning ökade med 303 individer 2008 och 278 individer 2009.²⁵ I konjunkturrapporten för ett år sedan räknade vi med en avtagande befolkningstillväxt 2010. Det visade sig att tillväxten blev i stort sett lika stor som året innan. Befolkningen ökade med 273 personer, vilket innebär en ökningstakt som var dubbelt så stor som i Finland.

Figur 14. Den öppna arbetslösheten, månadsvis 2009, 2010 och januari-mars 2011

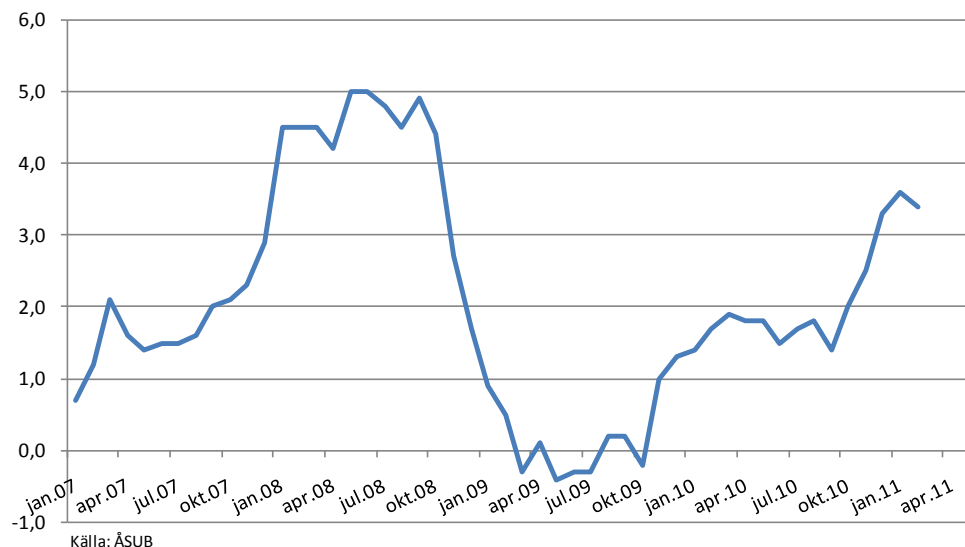

Inflationen (KPI) på Åland är ännu jämförelsevis låg, men förväntas stiga under året (*Tabell 1*). Vi räknar med att KPI hamnar på ett årsgenomsnitt på 3,4 procent i år för att sjunka till 2,8 år 2012 och 2,3 året därpå. Även räntorna är på väg uppåt.

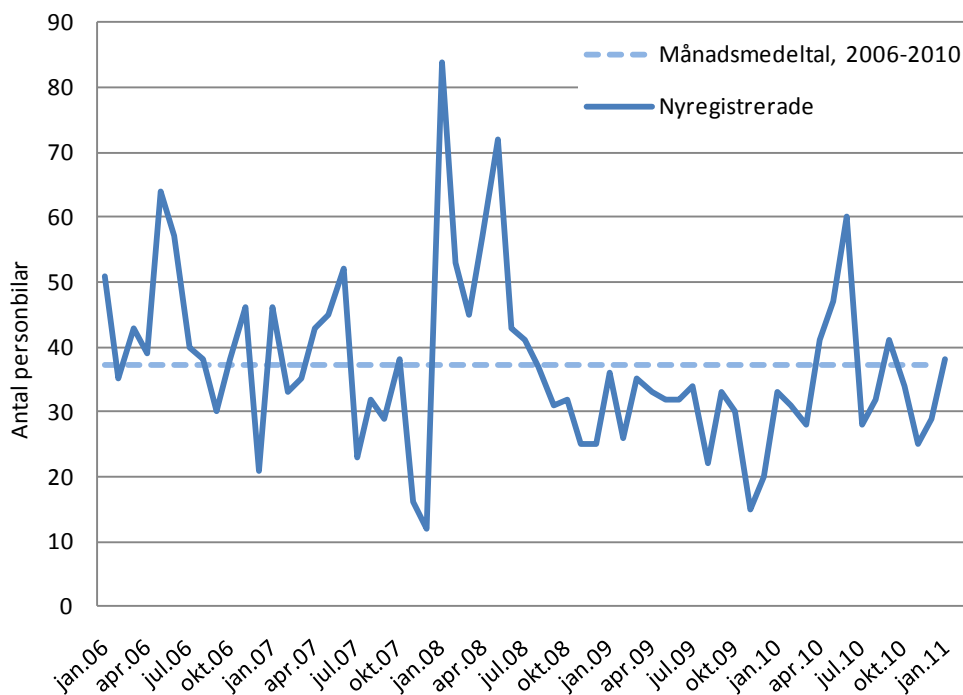
4.3 Hushållen

Vi räknar med att de privata investeringarna ökar rejält under 2011. Även om vi inte har exakta siffror att tillgå räknar vi med att konsumtionen tog fart redan förra året men att den småningom kommer att avta under innevarande år när reallöneökningen och hushållens kapitalinkomster minskar och när en stigande inflation urholkar köpkraften.

²⁵ ÅSUB (2010) Statistikmeddelande. Befolkning 2010:1. Befolkningsrörelsen 2009

Figur 15. Inflationen på Åland januari 2007-mars 2011

Bankerna rapporterar en viss utlåningsökning till hushållen. Vi får antagligen se en ökning av privatinvesteringarna under året, om än en svag sådan. De höga uppvärmningskostnaderna under vintern och det höjda ränteläget framöver verkar återhållande på hushållens konsumtionsvilja.

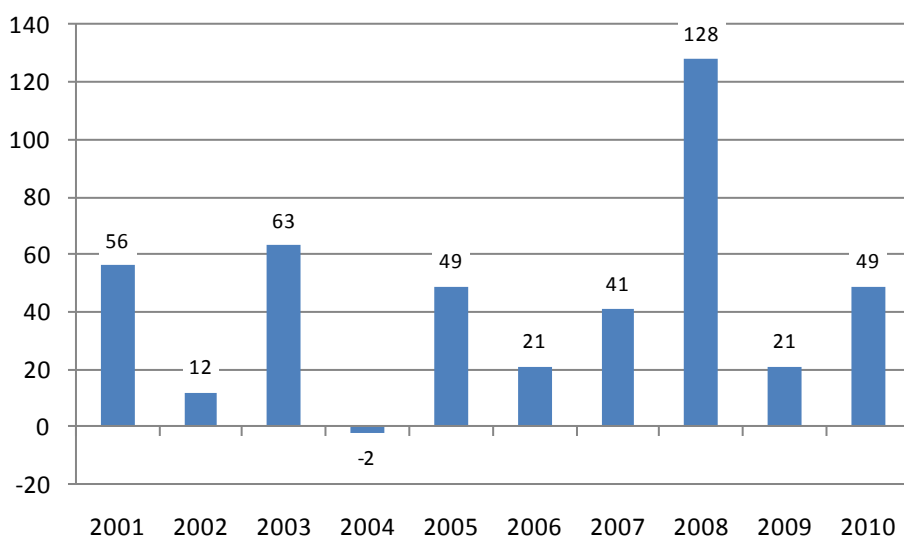
Figur 16. Nyregistrering av personbilar, per månad 2006-2011

Vi brukar utgå ifrån att det åländska *konsumentförtroendet* nära följer de finländska och svenska. Trenden i konsumentförtroendet som gradvis steg efter djupdykningen i den ekonomiska krisens inledningsskede hösten 2008, fram till september 2010, har sedan dess varit något sjunkande.

4.4 Företagsbeståndet

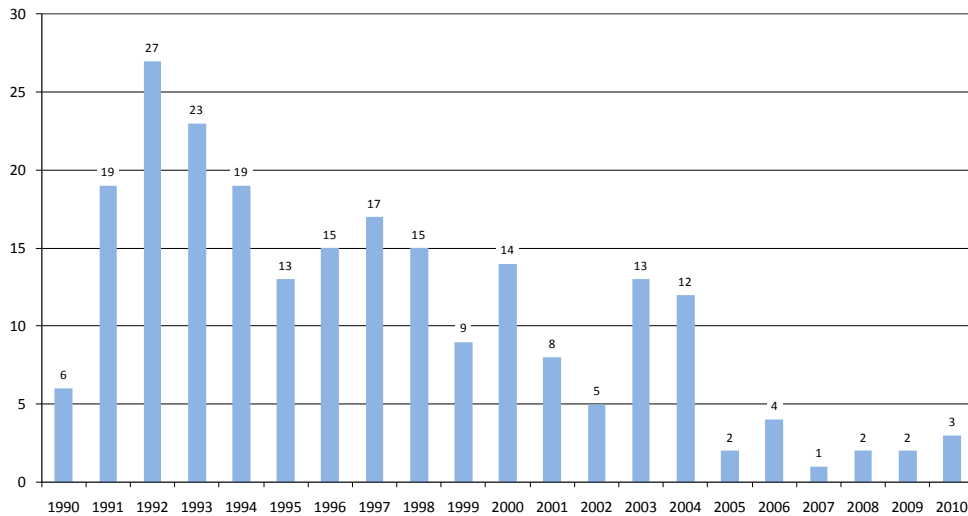
Tillväxten i företagsbeståndet minskade på Åland 2009 (*Figur 17*). Det avspeglar förmodligen att nergången i ekonomisk aktivitet under finanskrisen också hade effekter på Åland. De senaste uppgifterna från 2010 visar att nettotillskottet det året var 49 vilket kan vara ett tecken på att förtroendet (och finansieringsmöjligheterna) återvände rätt snabbt efter finanskrisen.

Figur 17. Nettoförändring av företagsbeståndet 2000-2010

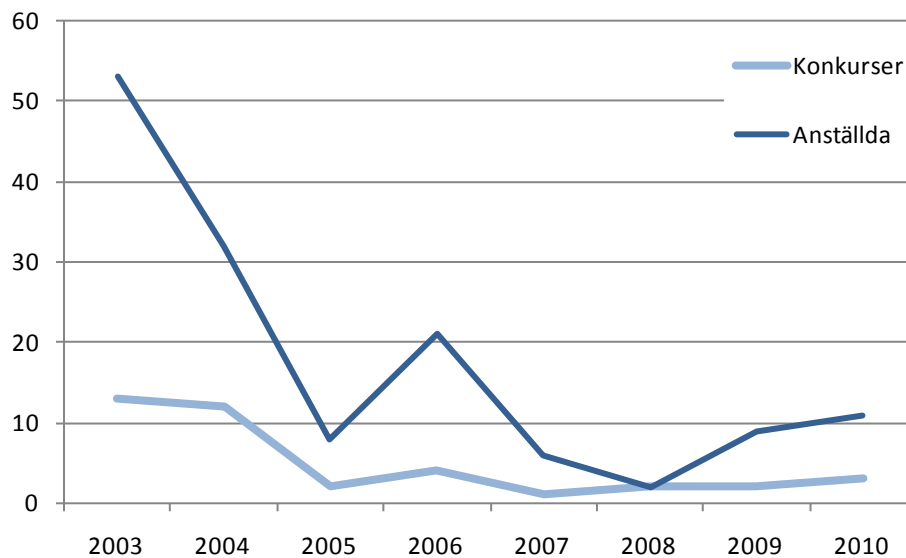

Källa: ÅSUB, egna beräkningar

Vi kan också i sammanhanget notera att antalet konkurser uppvisar en starkt fallande trend under de senaste 20 åren (*Figur 18*). Även antalet anställda i av konkurser berörda företag har visat en avtagande trend under 2000-talet (*Figur 19*). Detta kan möjligtvis avspegla ett stabilare företagsklimat, men det kan också återspegla ett minskat risktagande från presumtiva företagares och finansiärers sida.

Figur 18. Konkurer 1990-2010

Källa: Statistikcentralen, Finland

Figur 19. Konkurer och antal anställda i berörda företag 2003-2010

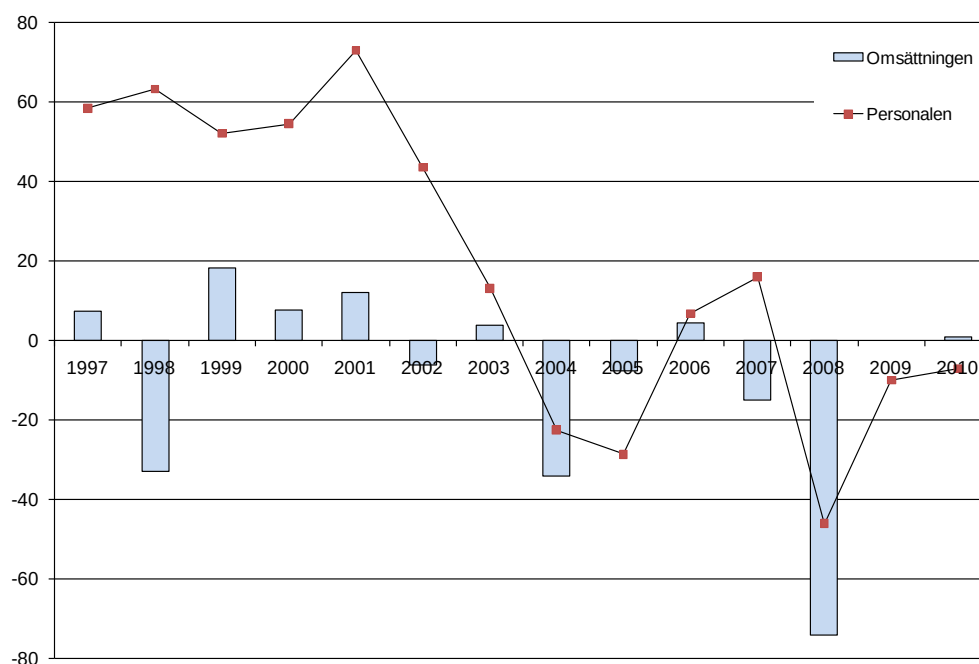
Källa: Statistikcentralen, egna beräkningar

4.5 Byggsektorns konjunktur i ett längre perspektiv

I vår konjunkturbarometer bad vi företagen ange hur deras omsättning och personalstyrka utvecklats i förhållande till situationen för 12 månader sedan. I *Figur 20* kan vi avläsa "barometerutslagen" för byggsektorn och åren 1998-2011. Av figuren framgår det att finanskrisen fick ett tydligt genomslag i branschen redan 2008 vilket blev omsättningsmässigt sämre än 2007. Också när det gäller personalen blev det

negativa barometerutslaget avseende år 2008 det mest negativa på 10 år (*Figur 20*). Omsättningen 2009 i sin tur blev enligt enkätsvaren sämre än respektive föregående år, medan en svag vändning till det positiva kom 2010.

Figur 20. Barometerutslag avseende åren 1997-2010 för byggsektorns omsättning och personalantal. Enkät svar inhämtade i februari 2011. Positivt utslag = bättre än föregående år. Negativt utslag = sämre än föregående år

4.6 Sjöfarten

Utvecklingen i Nordafrika och i länderna kring Persiska viken och Suezkanalen oroar den globala shippingindustrin.²⁶ Till detta kommer det ökande problemet med pirater i området, som stör sjötrafiken mellan Europa och Asien.

Men sjötransporternas volym översteg ändå i fjol den tidigare högsta nivån 2008 med nära 3 procent, och i år förväntas en ytterligare tillväxt. Överkapaciteten i tonnage och flaskhalsarna i utskeppnings- och lossningshamnarna ser ut att fortsätta under året. Dessutom menar många bedömare att på några års sikt kommer IMO-direktivet om begränsning av svavelutsläpp att bli i det närmaste globalt, vilket ställer rederierna och infrastrukturen för energiförsörjning inför stora utmaningar.

²⁶ SAI Newsletter 1/2011

Den svenska kronans fortsatta förstärkning gentemot euron gynnar intjäningen från försäljningen på färjorna, men höjer lönekostnaderna på de utflaggade fartygen. Nettoeffekten för färj- och passagerarsjöfarten bör dock bli positiv. Marginalerna fortsätter att pressas av överkapacitet och hård konkurrens. Till detta kommer att vi räknar med ökande bunkerkostnader under året.

Större delen av den åländska *fraktsjöfarten* är tidsbefraktad åt finländsk (UPM-Kymmene) och svensk (Holmen Paper) pappersindustri och har därmed en viss långsiktighet och trygghet i verksamheten. Konjunktoren för verksamheten ser ut att förbättras något under året, men på längre sikt noterar vi en viss osäkerhet i och med att såväl den finländska som den svenska skogsindustrin är utsatt för ett allt starkare konkurrenstryck. Den årliga volymtillväxten i den finländska skogs- och pappersindustrin förväntas avta under innevarande och nästa år.²⁷

Som vi konstaterat i en tidigare konjunkturrapport och påtalar i en kommande rapport om nordisk och baltisk sjöfart, skulle ett fotfäste på de asiatiska traderna vara viktigt för en långsiktig utveckling av den åländska fraktmarknaden.²⁸ Men utsikterna att åländska rederier inom överskådlig tid skall investera i för de asiatiska rutterna nödvändigt container- och bulktonnage är knappast realistiska.

Tankermarknaden förväntas återhämta sig under 2011. Stigande efterfrågan och ökat utbud av olja från OPEC-länderna (främst från Saudiarabien) gör att fraktkostnaderna förväntas stiga med upp till 80 procent under första halvåret i år jämfört med bottenläget 2010.²⁹ En ökande efterfrågan från Kina på olja från Mellanöstern, den politiska instabiliteten i arabländerna, och ett ökande antal piratattacker i Adenviken, innebär allmänt stigande kostnader för oljefrakter på världsmarknaden.

Detta bör innebära en klar återhämtning också för den åländska tankerverksamheten. Återhämtningen kommer emellertid fortsättningsvis att begränsas av en ökande överkapacitet av tankertonnage.

Vi kan också i sammanhanget notera att den nya tonnageskattelagen för den finländska sjöfarten inte är färdigbehandlad i EU och att den i nuläget ser ut att dröja.

²⁷ Pellervon taloustutkimus (PTT) (2011) *PTT-katsaus 1/2011 Suhdannekuva: Kansantalous*

²⁸ ÅSUB Rapport 2010:1, Konjunkturläget våren 2010; ÅSUB Rapport 2011:3 (kommande) Nordisk-Baltisk sjöfart 2011. Föregångare och eftersläntrare i sjöfartspolitik.

²⁹ Reuters 21 februari 2011

4.7 Den offentliga sektorns ekonomi

Landskapet Ålands budget finansieras till stor del av ett avräkningsbelopp på 0,45 procent av statens inkomster (exklusive upplåning), den så kallade klumpsumman. Klumpsumman minskade år 2009 för första gången på sex år, och beräknas ha sjunkit ytterligare för år 2010. Nedgången är ett resultat av den internationella finanskrisen och den omfattande konjunkturedgång som denna förde med sig även för finsk ekonomi. Klumpsumman stannade därmed på knappt 197,5 miljoner euro år 2009. Enligt statens bokslutsuppgifter torde summan sjunka till cirka 180,8 miljoner euro för år 2010, vilket ändå är högre än vad som beräknades i höstas. I årets landskapsbudget har avräkningsbeloppet beräknats uppgå till 188,6 miljoner euro för år 2011 och till 199 miljoner euro år 2012. Enligt statsekonomins budgetramar kan beloppet vara lite högre åren 2011 och 2012: 189,9 miljoner euro för i år och 201,6 miljoner euro nästa år. År 2012 skulle i så fall vara första gången som klumpsumman når över 200 miljoner. Alla summor är givna i löpande priser.

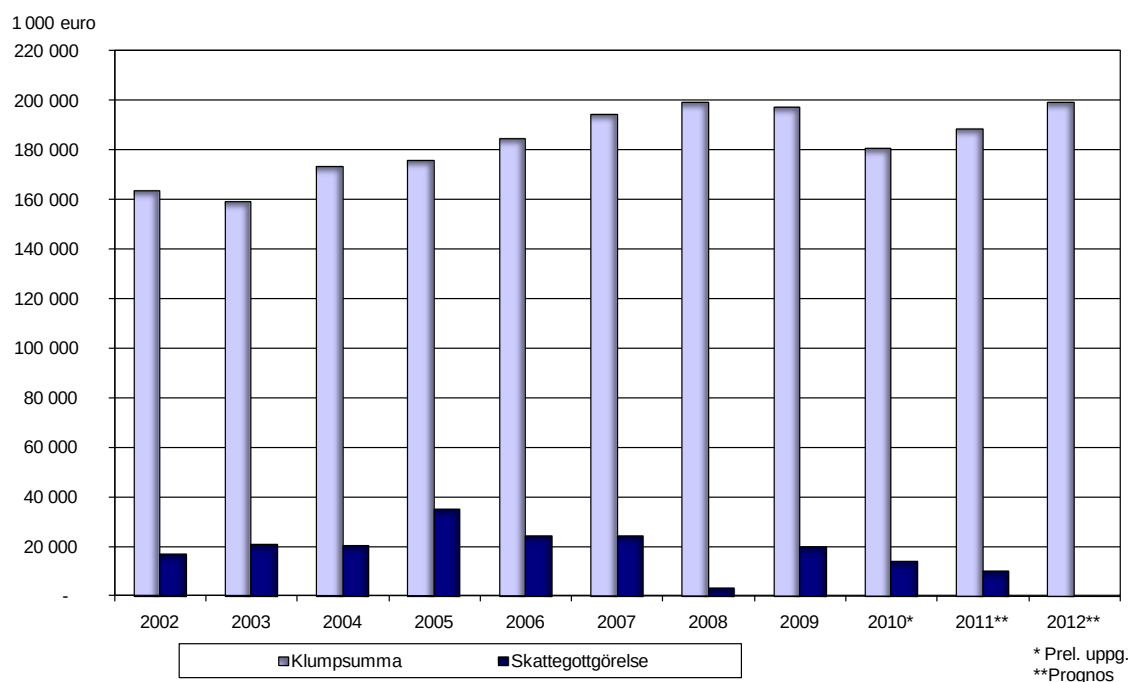
Skattegottgörelsen till landskapet blir aktuell då de i landskapet debiterade inkomst- och förmögenhetsskatterna överstiger 0,5 procent av motsvarande skatt för hela Finland. Det överskjutande beloppet, den så kallade flitpengen, tillfaller då landskapet. År 2008 minskade flitpengen till rekordlåg nivå och stannade på 3,16 miljoner euro. År 2009, som är det senaste år som flitpengen fastställts för, steg summan åter till närmare 19,8 miljoner euro. För skattegottgörelsen är systematiken sådan att 2009 års belopp tas upp i 2011 års budget.

Huvudorsakerna till den stora minskningen av skattegottgörelsen år 2008 är att de konjunktürkänsliga samfundsskatterna och kapitalinkomstskatterna hade en sämre utveckling på Åland än i landet som helhet. Den snabba nedgången av samfundsskatterna på Åland förklaras av företagens bokslutsdispositioner samt att den för Åland så viktiga sjöfarten under år 2008 drabbades av en mycket snabbt avtagande efterfrågan på frakter, höga bunkerkostnader, en svag svensk krona samt stora investeringar i fartygsköp. Några holdingbolag skrev även ner sina resultat avsevärt år 2008 på grund av att värdet på deras värdepappersportföljer minskade. Dessutom var utvecklingen av samfundsskatterna allmänt svag bland företagen. Då det gäller kapitalinkomstskatterna kan man konstatera att de på grund av flera företagsförsäljningar var ovanligt höga åren 2005-2007 och att kapitalinkomstskatterna år 2008 återgick till en mer normal nivå.

År 2009 års bokslut är till viss del en reaktion på den försiktiga hållning företagen hade år 2008 varför vinsterna och skatterna var förhållandevis höga på Åland 2009. Den skattegottgörelse som baseras på 2010 och 2011 års skatteinkomster beräknas sjunka i jämförelse med 2009 års nivå, till runt 14 respektive 10 miljoner euro.

Såväl klumpsumman som skattegottgörelsen har ökat i jämförelse med vad som beräknades för ett år sedan. Inkomstutvecklingen har därtill stärkts en aning sedan den information som förelåg då årets budget utarbetades. Enligt budgetförslaget för landskapet Åland år 2011 ingår en inkomstförföring från utjämningsfonden om 15 miljoner euro. I 2010 års budget var överföringen från utjämningsfonden 20 miljoner euro.

Figur 21. Utvecklingen av klumpsumman och skattegottgörelsen, löpande priser

Enligt bokslutet för 2010 återstod 26,73 miljoner euro i utjämningsfonden vid årsskiftet. Pensionsfonden växte med 23,96 miljoner euro under 2010 och uppgick vid årsskiftet till 286,24 miljoner euro. Landskapet hade vid årets slut lån till ett sammantaget belopp om 2,87 miljoner euro (lång- och kortfristiga lån). Landskapet utestående långfristiga lånefordringar uppgick till 65,59 miljoner euro enligt bokslutet för 2010, därtill fanns kortfristiga lånefordringar på 3,4 miljoner euro. Resultatet var enligt landskapets resultaträkning -16 miljoner euro före överföringen från utjämningsfonden.

Enligt budgeten beräknas de sammantagna inkomsterna för landskapet år 2011 stiga till 287,4 miljoner euro jämfört med 272,2 för år 2010. Detta samtidigt som de samlade utgifterna enligt budgeten beräknas sjunka en aning. Framför allt är det investeringsutgifterna som enligt budgeterna sjunker från 23,5 miljoner 2010 till 17,8 miljoner 2011. Landskapets samlade byggprojekt beräknas dock stiga till 18,3 miljoner euro i år från 10,8 miljoner euro (exklusive moms) år 2010. År 2012 beräknas byggprojekten uppgå till ett värde om 16,2 miljoner euro.

Enligt kommunernas budgeter för i år kommer verksamhetsintäkterna att öka med 8,7 procent och verksamhetskostnaderna med 3,5 procent jämfört med budgeterna för år 2010. Verksamhetsbidraget, eller nettokostnaderna, beräknas stanna på en tillväxt på knappt 1,7 procent enligt 2011 års budgeter. Årsbidraget visar enkelt uttryckt hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts. Årsbidraget beräknas enligt årets budgeter sjunka med drygt 4,8 procent och räkenskapsperiodens resultat beräknas mer än halveras 2011 jämfört med 2010. Två kommuner budgeterar med ett negativt årsbidrag och åtta kommuner med ett årsbidrag som är mindre än avskrivningarna. Fem kommuner har ett negativt resultat i budgeterna för 2011, sammantaget har de åländska kommunerna budgeterat med ett överskott på knappt en miljon euro.

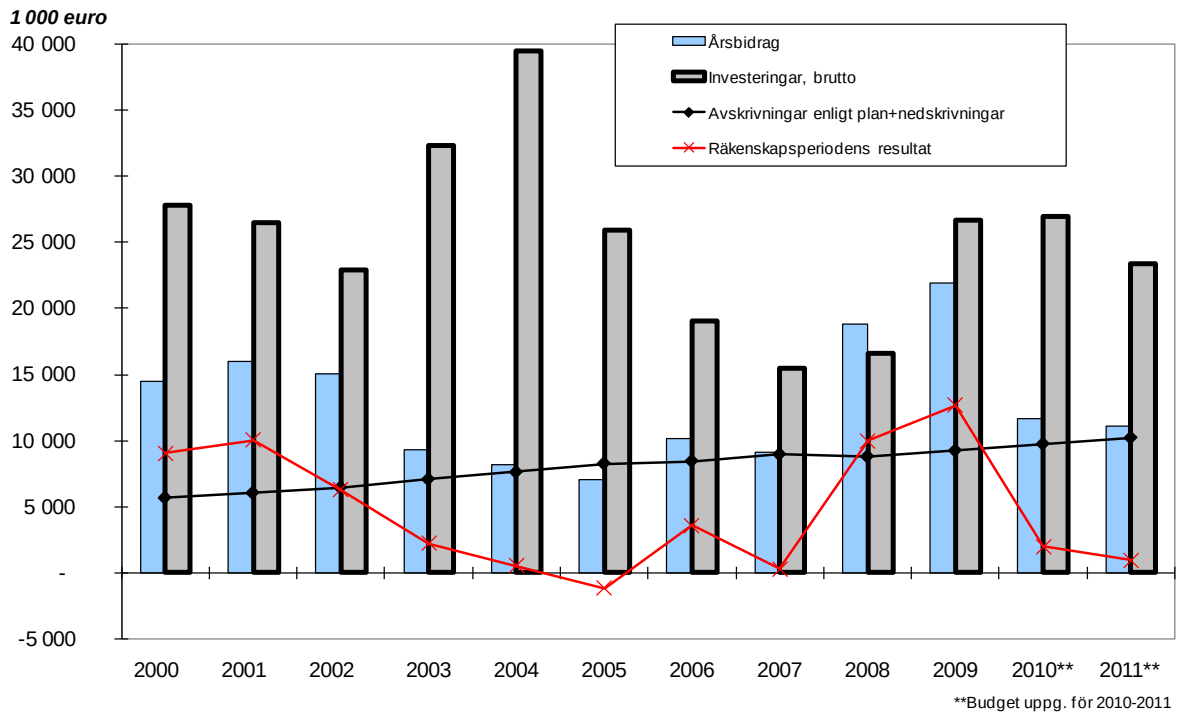
Enligt 2011 års budgetuppgifter förväntas skattefinansieringen, dvs skatteintäkterna och landskapsandelarna tillsammans, öka med endast 0,7 procent. Tillväxten i skatteintäkterna beräknas stanna på 0,6 miljoner euro och tillväxten i landskapsandelarna beräknas bli endast 0,37 miljoner euro. Enligt budgeterna kommer fyra kommuners landskapsandelar att vara större än de egna skatteintäkterna. Två kommuner (Eckerö och Geta) har sänkt skattesatsen för kommunalskatten 2011 jämfört med 2010, medan två andra kommuner (Föglö och Sottunga) har höjt skattesatsen. Kommunernas genomsnittliga skattesats sänktes sammantaget en aning år 2011 från 17,04 till 17,03 procent. Sju kommuner räknar med att ta upp nya långfristiga lån på sammanlagt 8,6 miljoner euro under innevarande år.

Kommunernas byggnadsprojekt beräknas enligt preliminära planer öka under 2011 och 2012. Enligt dessa preliminära planer beräknas byggnadsprojektens volym uppgå till 17,0 miljoner euro (exklusive moms) innevarande år och till 24,6 miljoner euro år 2012. De totala bruttoinvesteringarna beräknas enligt budgeterna uppgå till 23,3 miljoner euro för kommunerna i år.

Utvecklingen av kommunernas årsbidrag, avskrivningar, investeringar och resultat åren 2000-2011 åskådliggörs i *Figur 22*. Årsbidraget täckte precis avskrivningarna år 2007. Från år 2008 syns effekten av det reviderade landskapsandelssystemet där årsbidraget

stärktes för att även på sikt kunna täcka den större egenandelen för kommunernas investeringar. Enligt budgeterna för år 2011 förväntas årsbidraget överstiga avskrivningarna med närmare 10 procent.

Figur 22. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat, 1 000 euro

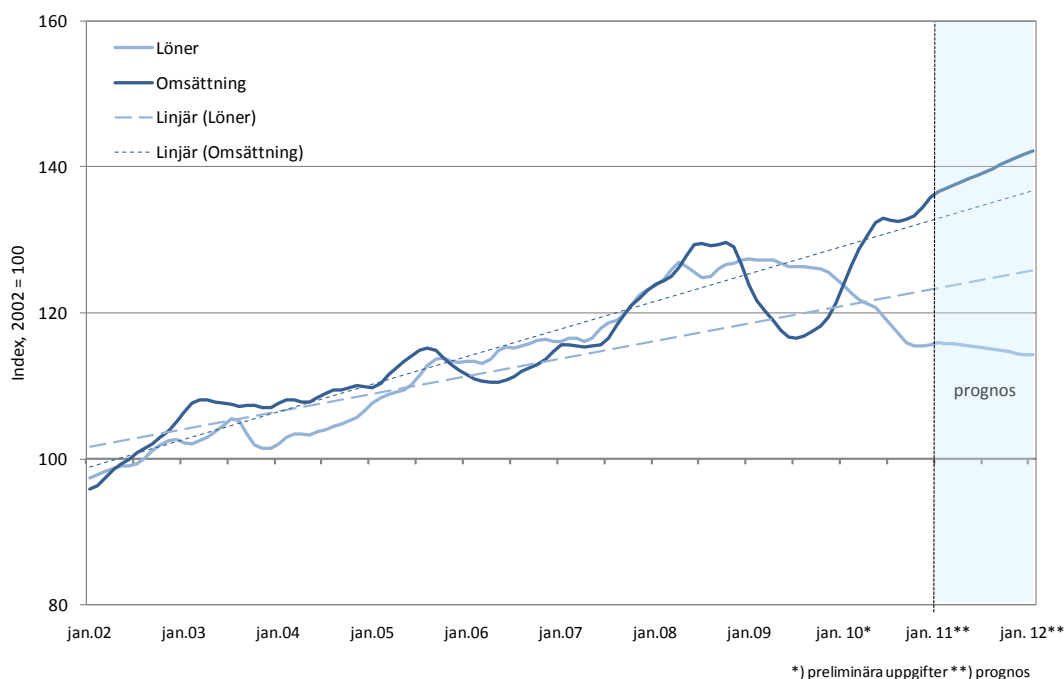
5 Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet enligt registeruppgifter och enkätsvar

5.1 Näringslivet som helhet: vändning efter djup svacka

Det åländska näringslivet upplevde år 2009 en djup nergång i omsättningen. Det framgår bland annat av den djupa svackan i indexkurvan för omsättningens tillväxt i *Figur 23*. Kurvan visar också att fjolåret innebar en återhämtning till en för 2000-talet normal tillväxt. Den prognostiserade omsättningstillväxten för innevarande år ligger något över trenden, medan lönetillväxten (den ljusare kurvan) ligger något under trenden.

Den årliga procentuella tillväxten av lönernas och omsättningens tillväxt inom det privata näringslivet framgår av *Figur 24*. Vi ser att näringslivets totala *omsättning* återhämtade sig 2010, och att vi enligt prognosen får en fortsatt, om än avtagande, positiv tillväxt.

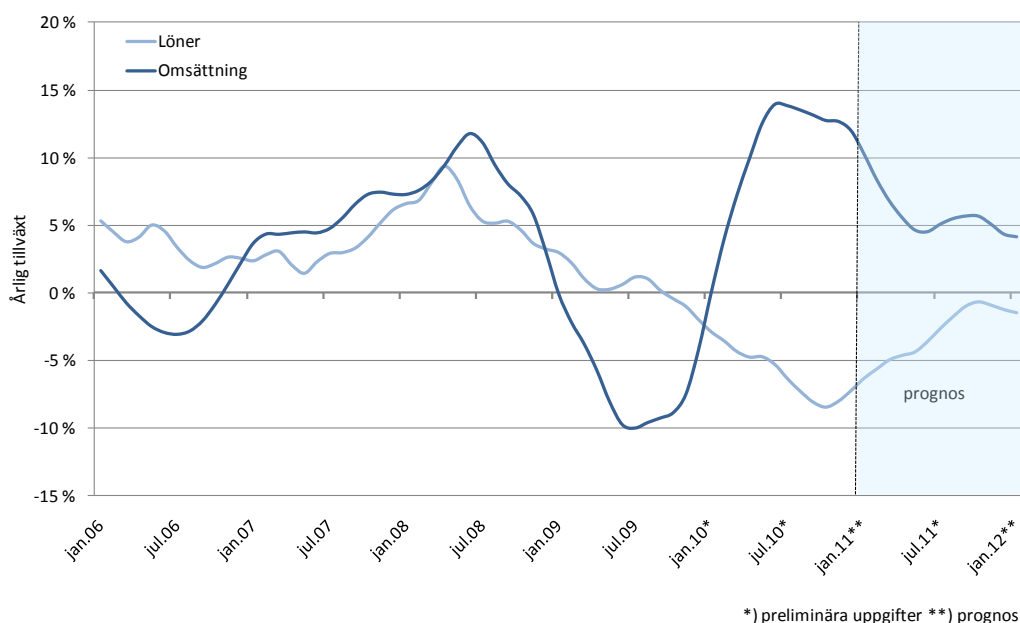
Figur 23. Lönernas och omsättningens tillväxt i hela näringslivet. (Index, 2002=100)

Lönetillväxten vände från i medeltal positiva 1 procent 2009 till negativa -6 procent 2010. I år förväntar vi oss att den negativa tillväxten avtar och att vi kan komma att få se en återhämtning till positiv tillväxt under andra hälften av året. Orsaken till den negativa lönetillväxten 2010 är dels utflaggningarna, dels att antalet sysselsatta minskade.

Det negativa utslaget avseende omsättningen 2009 i förhållande till året innan i vår konjunkturbarometer, var det kraftigaste på 12 år (sedan vi började med barometerberäkningarna).³⁰ Tillväxten av omsättningen och stagnationen i den totala lönesummans tillväxt under 2009 vände till det positiva 2010 (*Figur 24*).

Figur 24. Lönerna och omsättningens tillväxt inom det privata näringslivet (årlig procentuell tillväxt)

Som framgår av *Figur 24* visar våra preliminära uppgifter angående omsättningens tillväxt 2010 att den vände till det positiva; från en negativ tillväxt på -7 procent 2009 till en positiv på 10 procent 2010, och en prognostiserad tillväxt på 6 procent innevarande år.

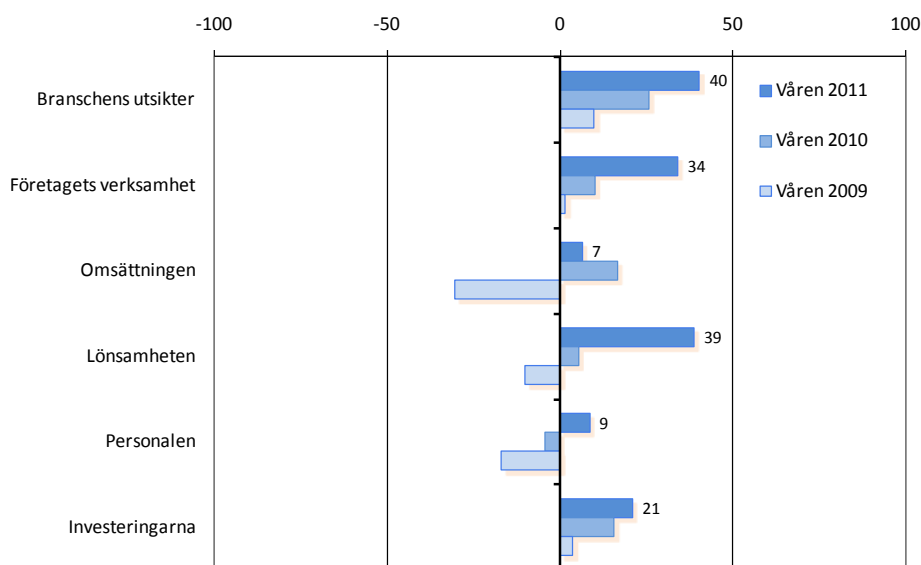
Den sammanställning av stämningläget vi gör utifrån uppgifter som 213 företag lämnat till oss i vår konjunkturenkät, visar en förstärkt optimism om den kommande 12-månadersperioden i förhållande till fjolåret. "Barometerutslaget" högst upp i *Figur 25*

³⁰ Barometern för lönsamheten gav däremot ett svagt positivt utslag, vilket betyder att näringslivet bedömde att lönsamheten 2009 var något bättre än året innan 2008, vilket visade att den ekonomiska krisen hade negativa effekter redan under 2008.

(+40) visar att en övervägande del av näringslivet tror på förbättrade konjunkturutsikter under året för den bransch inom vilken de verkar, i förhållande till året innan.

Liksom för ett år sedan är man något mindre optimistisk angående det egna företags situation om 12 månader. Utslaget åt det positiva hållet är +34. (Figur 25).

Figur 25. Förväntningarna inom näringslivet

Vi kan konstatera att under de tre senaste åren har man varit mer optimistisk om konjunkturutsikterna i den bransch man verkar inom än om möjligheterna att expandera det egna företaget.

Förväntningarna angående omsättningens utveckling visar ett svagt positivt utslag, medan optimismen angående lönsamheten är betydligt starkare (+39).

När det gäller förutsägelseerna om utvecklingen på personalsidan visar barometern för hela näringslivet en liten övervikt för dem som tror på att personalen ökar (+9). Även investeringarna förväntas växa i förhållande till fjolåret.

ÅSUB:s sammanvägda bedömning av konjunkturutvecklingen för det åländska näringslivet säger att 2011 förväntas bli ett något bättre år än 2010, men att tillväxten av omsättningen och personalstyrkan ändå blir förhållandevis svag.

5.2 Jordbruket

Vi börjar vår branschvisa genomgång med en översikt över *primärnäringarna*. Spelreglerna på råvaru- och livsmedelsmarknaderna har förändrats radikalt.³¹ Från att varit mycket reglerade och stabila marknader har de senaste årens reformer inom jordbrukspolitiken med målsättning att skapa mer marknadsinriktning lett till rörliga marknader och relativt stora kast inom prisbilderna.

Åland klarade sig väl genom den europeiska mjölkkrisen och nu kan mjölkproducenter och förädlare se fram emot relativ god konjunktur och god efterfrågan på produkterna. De stigande kraftfoderpriserna borde kunna kompenseras av höjda avräkningspriser.

Inom spannmålsodlingen är det betydligt svårare att sja om utvecklingen. Efter flera år med kraftigt fallande priser steg priserna kraftigt föregående höst. Skördarna har blivit dåliga i framförallt Sydamerika och Australien 2010/2011 vilket borde ytterligare pressa uppåt på priserna på världsmarknaden. Höga priser under hösten brukar leda till en snabb ökning av produktionen följande höst vilket i sin tur bromsar utvecklingen.

Inom trädgårdsnäringen är äppelodlingen i ett stabilt skede där de satsningar man gjort på bland annat utökad lagringskapacitet har fallit väl ut. Inom grönsaksodlingen har produktivitetens utvecklingen stagnerat.

Hösten 2010 släppte kommissionen sitt meddelande om jordbrukspolitiken efter 2014. Dokumentet innehöll inte några omvälvande förslag som kan ge effekter på marknaderna. I meddelandet konstaterar man dock att man har för avsikt att ta fram verktyg att för att hantera marknadsvolatiliteten som försvårar jordbrukssektorns möjligheter att göra långsiktiga investeringar och höja sin konkurrenskraft.

5.3 Fiskerinäringen

Under år 2010 ökade det åländska fiskets volym med cirka 63 procent och värde med cirka 46 procent. Totalfångsten var 3 444 ton (2009: 2 114 t) och värdet 2 503 milj. euro (2009: 1,72 milj.).³² Uppgången berodde på ökade torsk- och strömmingsfångster i Östersjön, samt bättre priser för den i utlandet landade fisken.

Den på Åland inköpta fisken minskade både i mängd och i värde. Nedgången berodde främst på minskade volymer av sik. Värdet av den inköpta fisken minskade med ca 13,5

³¹ Sölve Högman, byråchef vid Jordbruksbyrån vid Ålands landskapsregering, har bidragit med material till översikten över jordbrukets och de övriga primärnäringarnas konjunkturutsikter.

³² Jenny Eklund-Melander, byråchef på fiskeribyrån vid Ålands landskapsregering har bidragit med material till översikten över konjunkturläget inom fiskerinäringen.

procent, eller cirka 100 000 euro.

2011 års fiskesäsong inleds med en period med tidvis överutbud och sämre priser. Enligt fiskeribyråns prognoser kommer tillgången på abborre och gös att ligga på en tillfredställande nivå under året. Priserna under året kommer att påverkas av en ny fiskuppköpare på marknaden.

De förhöjda kvoterna för torsk i Östersjön under år 2011 medför att fiskemöjligheterna ökat, även fångsterna har varit något sämre än tidigare under årets två första månader.

Inom vattenbruket minskade den totala produktionen av både regnbåge och sik under år 2010. Sammanlagt såldes det cirka 4 000 ton regnbåge och cirka 161 ton sik till ett något under året förbättrat medelpris.

Marknadsläget för odlad fisk är bra, och med en växande världsmarknad råder det för tillfället brist på odlad röd fisk. Inom den åländska fiskodlingsnäringen förväntar man sig bättre avsättningsmöjligheter och ytterligare något stigande priser under år 2011. Av ÅSUBs företagsenkät framgår dock att man inte förväntar sig förbättrad lönsamhet under året. Foderpriserna kommer även de att stiga, mycket på grund av råvarubrist inom foderindustrin, men prisstegringen antas ändå inte påverka resultatet i allt för stor utsträckning.

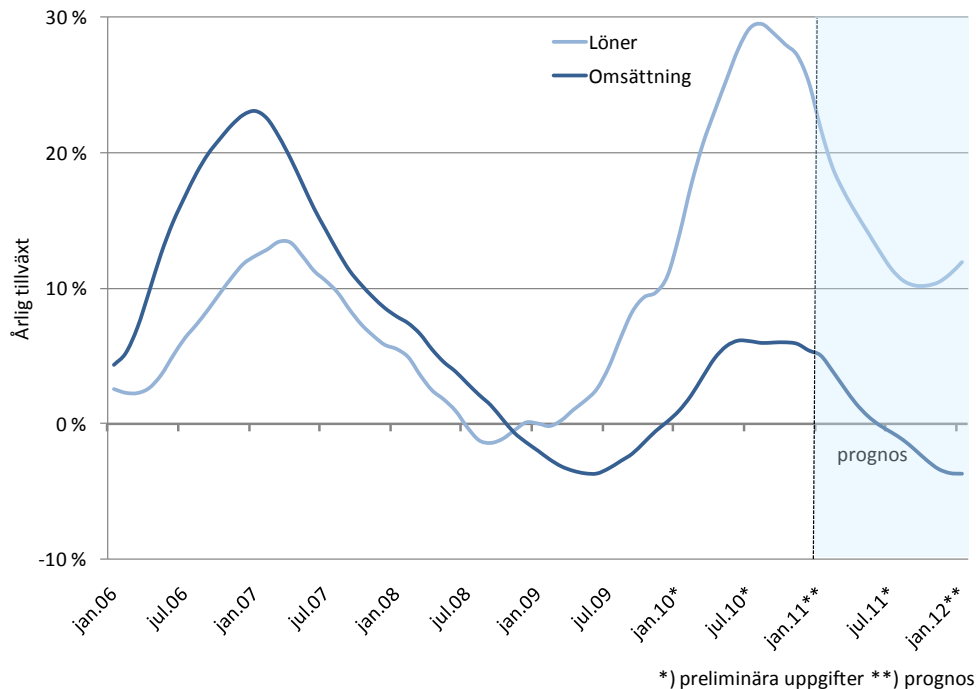
Sysselsättningsgraden inom sektorn är fortsättningsvis stabil. Under år 2010 sysselsatte fiskodlingarna 74 personer i heltidstjänst.

5.4 Framtidsutsikterna inom primärnäringarna

De åländska primärnäringarna representeras i ÅSUBs konjunkturenkät i första hand av företrädare för fiskodlingen och trädgårdsnäringen. När vi i det följande redogör för den samlade omsättningens och lönesummans utveckling, och för förväntningarna inför den kommande 12-månadersperioden, är det med andra ord i första hand utvecklingen för dessa två näringar det handlar om.

Som framgår av *Figur 26* hade branschen ett ur tillväxtsynpunkt starkt år i fjol (2010). Lönesummans tillväxttakt var mycket stark (25 procents nominell tillväxt sett över hela året). Som framgår av den mörkare linjen i *Figur 26* var omsättningens tillväxt mer normal knappt 5 procent). Prognosen för branschen innevarande år visar på en svag utveckling omsättningsmässigt, med en tillväxt som ser ut att bli negativ andra och tredje kvartalet (*Figur 26*).

Figur 26. Lönernas och omsättningens tillväxt inom primärnäringsarna (årlig procentuell tillväxt)

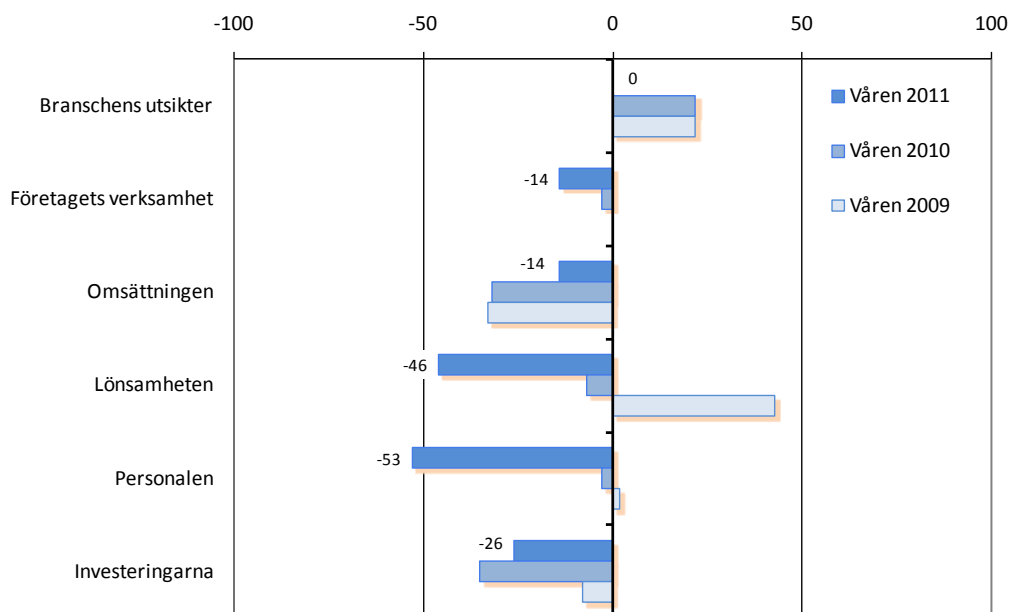
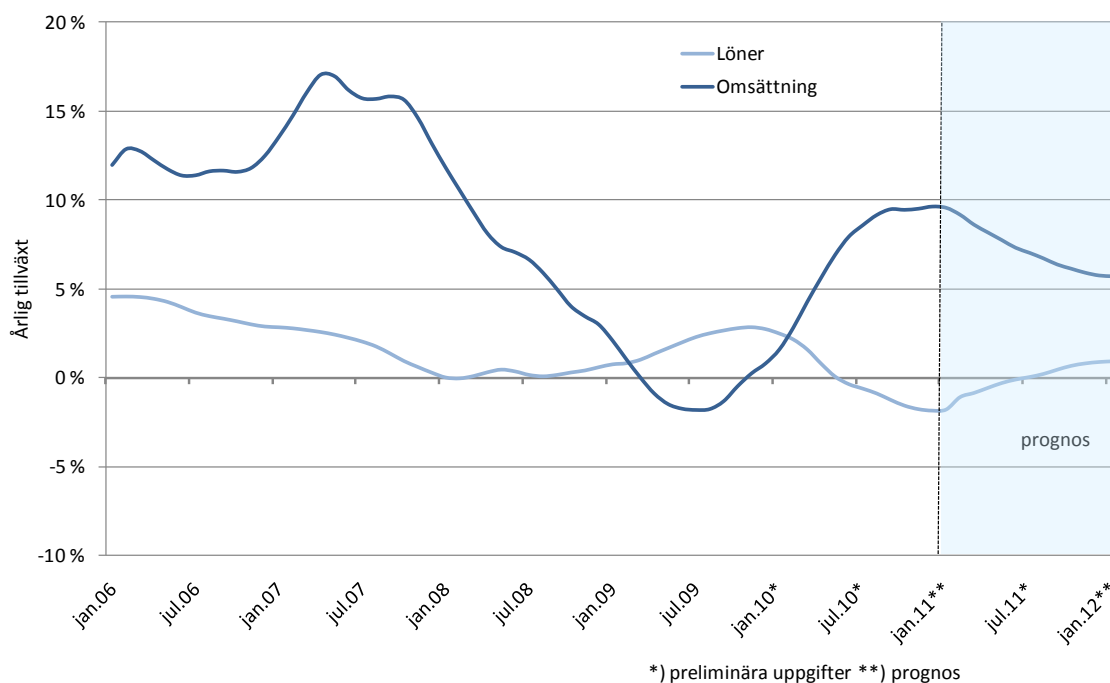

Sammanvägningen av branschföretagens svar på ÅSUB:s konjunkturenkät bekräftar bilden av en försvagad omsättning och lönsamhet i förhållande till fjolåret. Branschföretagens syn på framtiden redovisas i *Figur 27*. Man anser överlag att branschens utsikter är oförändrade i förhållande till för ett år sedan (0 i barometerutslag). I övrigt är stämningen något pessimistisk när det gäller möjligheterna att expandera den egna verksamheten (barometerutslag -14). Även omsättningen i förhållande till fjolåret under det kommande året får samma negativa barometerutslag.

Angående lönsamheten och personalutvecklingen är den samlade bedömningen ännu mer pessimistisk, men här är det främst förväntningarna inom delar av fiskodlingen som slår igenom. Även när det gäller investeringarna tror branschen som helhet på en stagnerande utveckling under året (-26), men här avviker fiskodlarna igen och förväntar sig en oförändrad investeringsnivå i förhållande till fjolåret.

5.5 Livsmedelsindustrin

I den åländska *livsmedelsindustrin* ingår bland annat företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Där ingår också företag med en avsevärd exportandel i sin avsättning. Under senare år har branschen sysselsatt cirka 280-300 personer.

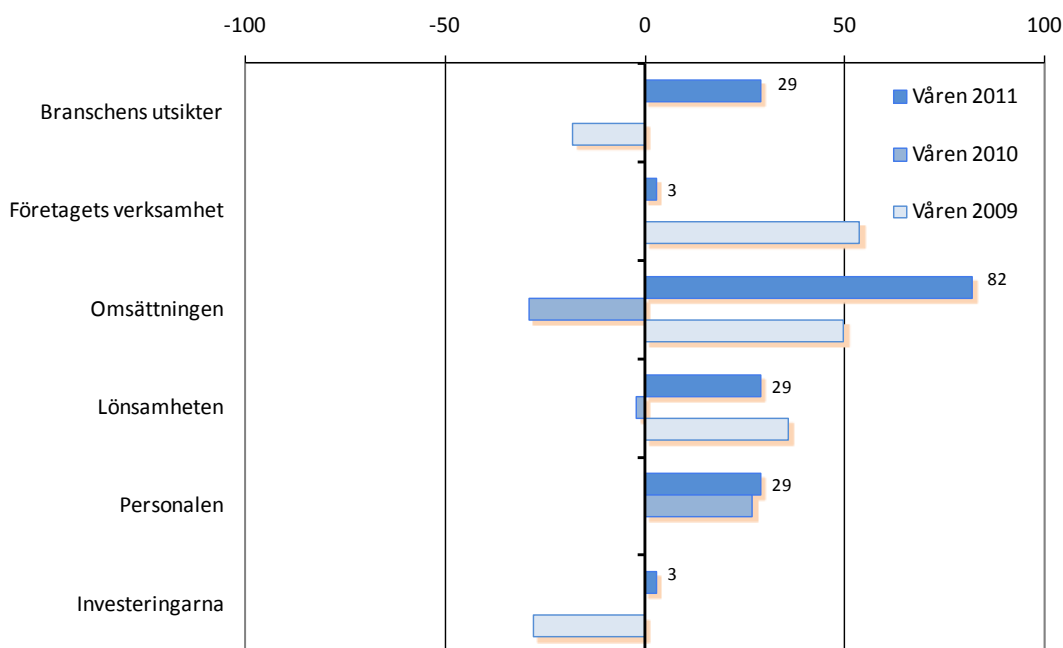
Figur 27. Förväntningarna inom primärnäringarna**Figur 28.** Lönernas och omsättningens tillväxt inom livsmedelsindustrin (årlig procentuell tillväxt)

Som framgår av den ljusare kurvan i *Figur 28* har lönesummans utveckling i branschen överlag varit svag under de senaste 5 åren. Den nominella tillväxten av lönesumman var mycket nära noll förra året och blir enligt vår prognos knappt större detta år, även om vi kan komma att få se en vändning till positiv tillväxt under det tredje kvartalet.

Omsättningen i branschen har uppvisat en helt annan och mer positiv utveckling med en tillväxt kring 7 procent 2010, och förväntat lika hög i år (*Figur 28*).

De samlade förväntningarna inom livsmedelsbranschen, som bygger på uppgifter insamlade med vår konjunkturenkät, säger mycket tydligt att omsättningen i branschen förväntas bli bättre i år än den var i fjol (+82) (*Figur 29*). Lönsamheten förväntas öka och vi kan också komma att få se en viss ökning av personalstyrkan, enligt företagen inom branschen. Om det blir någon expansion av de befintliga företagen i branschen, förväntas den bli knappt märkbar (barometerutslag +3).

Figur 29. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin

5.6 Övrig industri

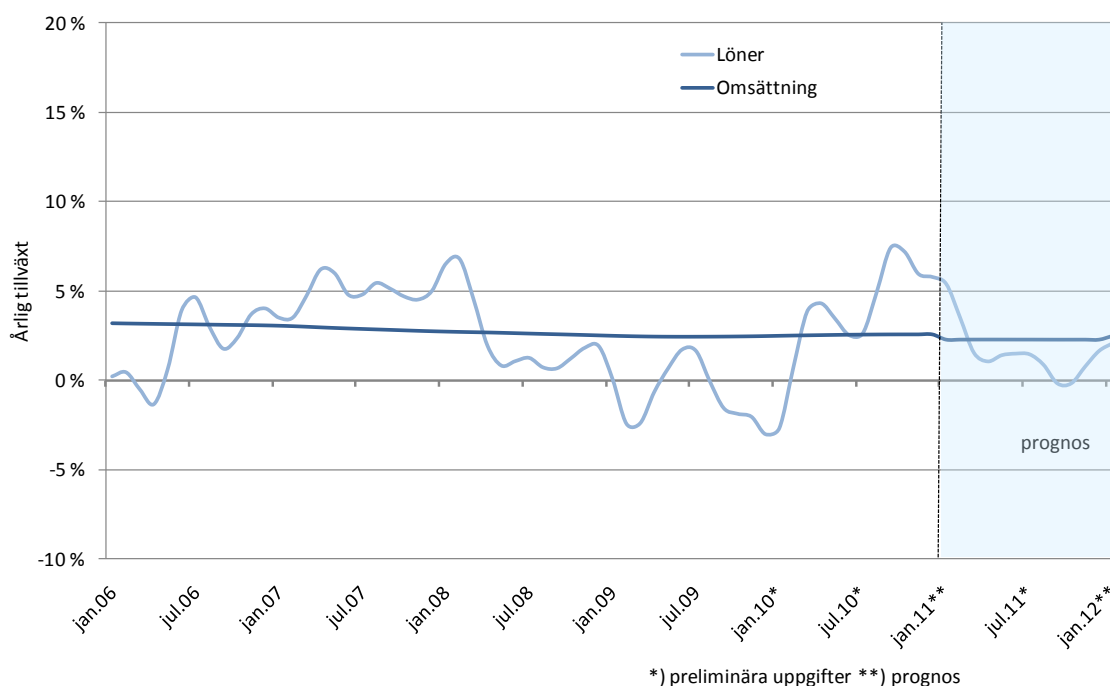
Inom branschen 'övrig industri' ryms bland annat företag som tillverkar färgämnen, spel och leksaker, plastslangar för högteknologiinstrument, instrument och apparater för mätning, betongvaror för byggändamål, verkstadsindustriföretag inom metall och miljöteknik, och dessutom snickerier och tryckerier.³³ Branschen sysselsätter cirka 700

³³ Branschen är med åländska mått mätt relativt exportintensiv, vilket gör att man kan förvänta sig att den

personer och är därmed betydligt viktigare sysselsättningsmässigt än exempelvis hotell- och restaurangbranschen.

En titt på den flacka, mörka, kurvan som beskriver reviderade siffror om omsättningens tillväxt i branschen under de senaste åren (*Figur 30*) visar att tillväxten gradvis började avta redan från och med 2007, och att vi har haft en svag utveckling sedan dess.

Figur 30. Lönernas och omsättningens tillväxt inom övrig industri (årlig procentuell tillväxt)

Vi vet dock av våra analyser av bokslutsuppgifter att branschen år 2009 hade en förhållandevis god lönsamhet och soliditet.³⁴

Prognosen för 2011, som bygger på registerdata, säger också att den svaga utvecklingen fortsätter, men vi kan notera att enligt vår enkät finns en tro hos branschföretagen på att de skall få en starkare utveckling av omsättningen.

Lönesummans tillväxt är i *Figur 30* visar på en återhämtning 2010, och prognosen

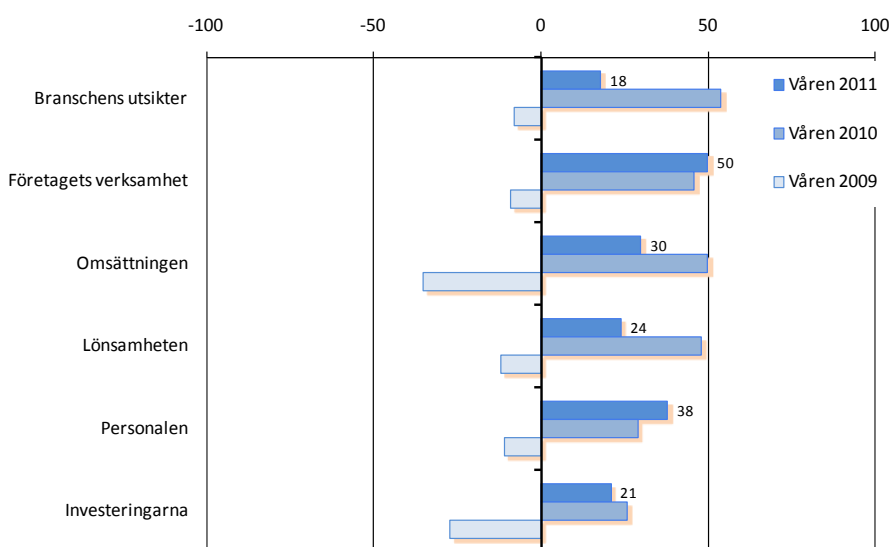
globala ekonomiska krisen skulle slå särskilt hårt mot dessa företag. Enligt ÅSUB:s undersökning om det åländska näringslivets handelsintegration under EU-medlemskapet sålde företagen i denna bransch två tredjedelar av sin produktion till kunder utanför Åland år 2007. Branschen var enligt undersökningen "den enda som uppvisar någon djupare förankring på EU-marknaden utanför Finland och Sverige (ÅSUB rapport 2009:14 Handelsintegration och välfärd under EU-medlemskapet, s 28-29).

³⁴ ÅSUB (2011) Statistikmeddelande: Bokslutsstatistik för företag 2008-2009

byggd på registerdata visar en svag tillväxt under innevarande år. Enligt enkätaterialet är dock branschen själv relativt optimistisk och tror att personalstyrkan kommer att växa under 2011 i förhållande till fjolåret.

Barometervärdena i *Figur 31* ger besked om att branschen förväntar sig att 2011 skall bli bättre än 2010. Alla värden ger utslag åt det positiva hållet. Starkast utslag ger bedömningen av möjligheterna att expandera det egna företaget (+50).

Figur 31. Förväntningarna inom övrig industri

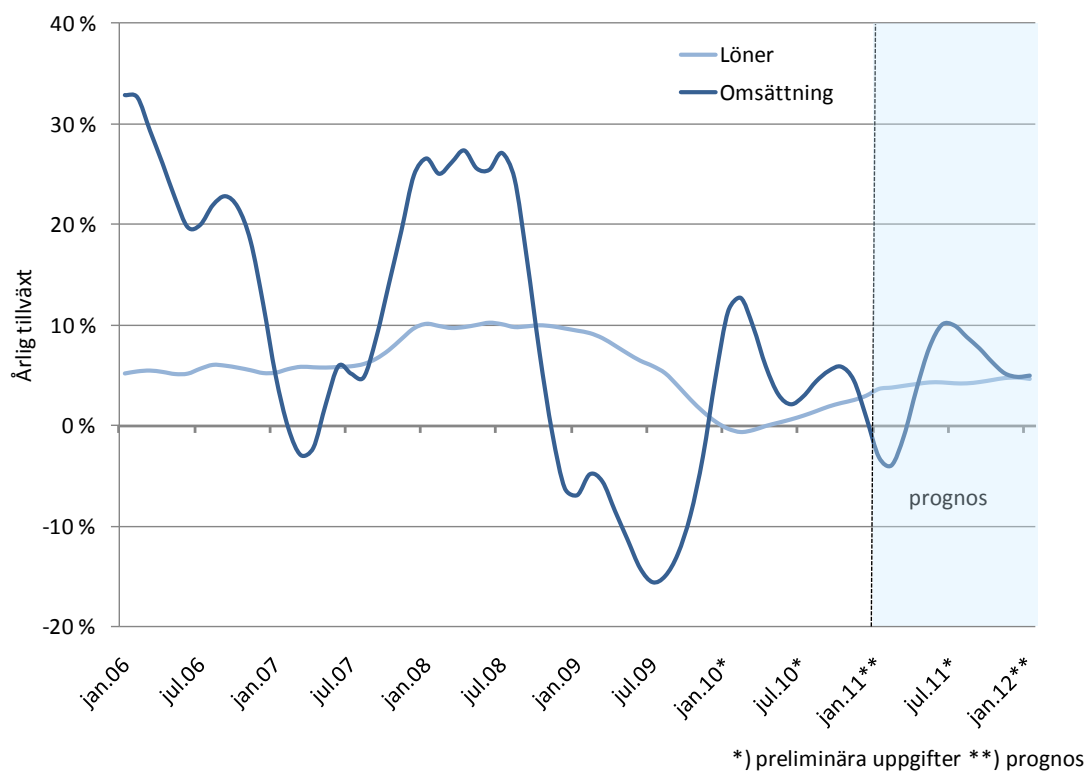

5.7 Vatten och el

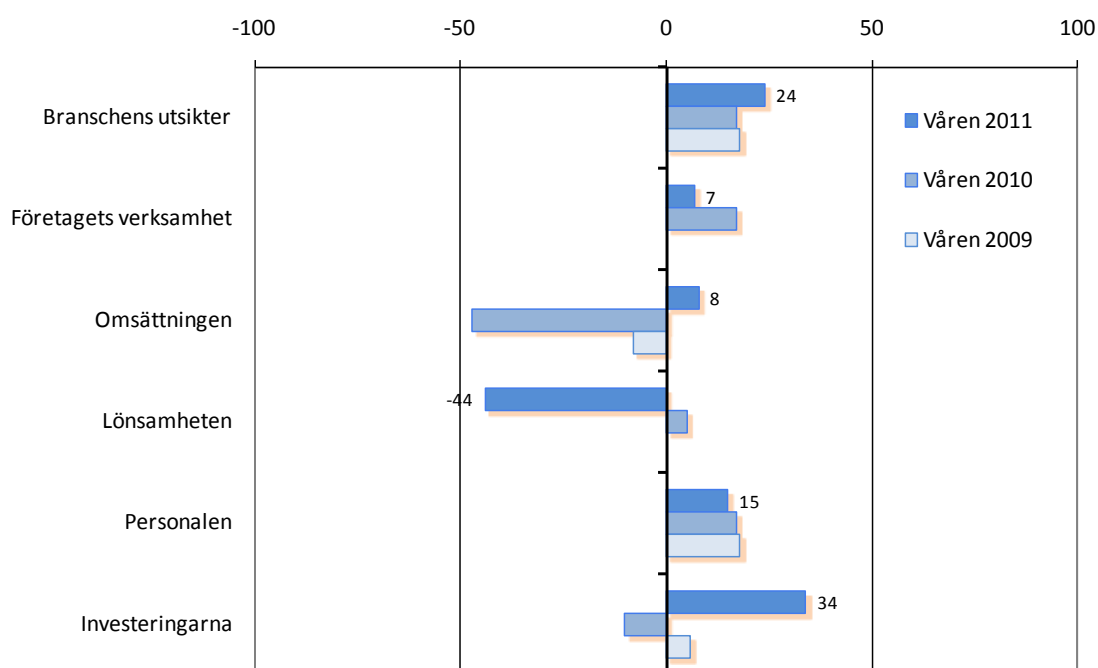
Företagen inom energiförsörjning (*vatten och el*) är få på Åland och branschen sysselsätter knappt 140 personer. De ägnar sig åt eldistribution, distribution av fjärrvärme, produktion av el och fjärrvärme samt vattenrening och -distribution. Branschen fungerar under speciella marknadsvillkor och dess utveckling styrs av många andra faktorer än den ekonomiska konjunkturen i sig, och då i synnerhet av bränsle- och energipriserna i vår omvärld.

Vår bearbetning av registeruppgifterna för momsinsbetalningarna från branschen visar en avtagande tillväxttakt under fjolåret (*Figur 32*), men samtidigt innebar fjolåret en återhämtning i förhållande till ett ut omsättningssynpunkt svagt 2009. Enligt prognosen byggd på registerdata kommer tillväxten att ligga i snitt kring knappt 5 procent under 2011.

Figur 32. Lönernas och omsättningens tillväxt inom vatten och el

Figur 33. Förväntningarna inom vatten och el

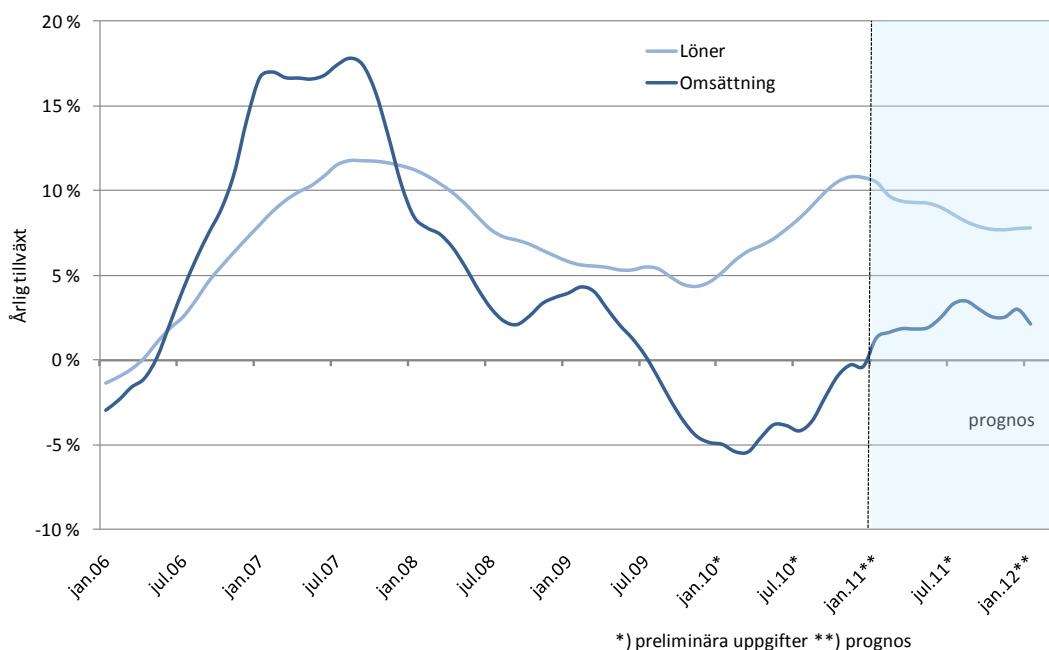

Lönesumman (den ljusare linjen i *Figur 32*) visar en positiv men avtagande tillväxt mellan 2009 och 2010, men enligt prognosen skulle den komma att peka något uppåt under innevarande år. Överlag förväntar man sig inom branschen att 2011 blir ett bättre år än 2010 – sånär som på lönsamhetssidan, där vi ser en klar övervikt för dem som förväntar sig ett sämre utfall i år (-44) (*Figur 33*). Man är relativt optimistisk vad gäller branschens utsikter, och svagt positiv angående det egna företagets verksamhet under det närmaste året, och det samma gäller omsättningen 2011 i förhållande till fjolåret. Sammantaget förväntas också investeringarna under det kommande året öka i förhållande till 2009.

5.8 Byggsektorn

Företagen inom byggsektorn arbetar med uppförande av byggnader, men också med elinstallationer, anläggning av vägar, VVS-arbeten, och måleriarbeten. Antalet sysselsatta i branschen växlar starkt med konjunkturen, men har under de senaste åren legat kring 800-900.

Figur 34. Lönernas och omsättningens tillväxt inom byggsektorn (årlig procentuell tillväxt)

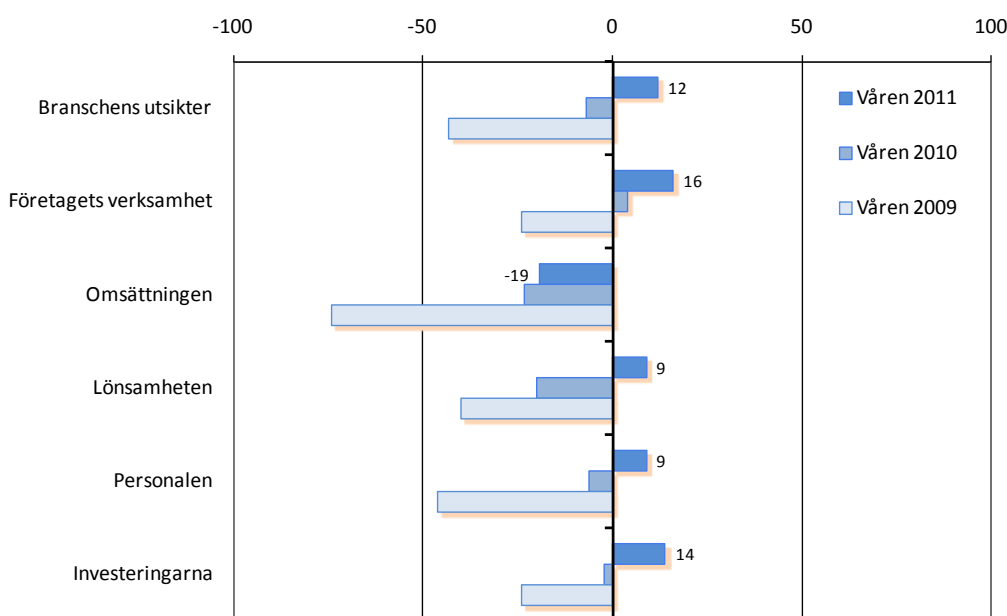

Enligt våra registeruppgifter hade byggsektorn en omsättningsmässigt svag utveckling under förra året, vilket framgår av den mörkare linjen i *Figur 34*. Tillväxten var till och med negativ; -3 procent, enligt registeruppgifterna. Den svaga omsättningen 2010 bekräftas av våra enkätsvar.

Barometerutslagen för byggbranschen i *Figur 35* visar att förväntningarna inför den närmaste 12-månadersperioden är återhållsamt positiva. Man förväntar sig överlag en något positivare utveckling för branschen man verkar inom, den egna verksamheten, lönsamheten, personalutvecklingen och investeringarna under 2011 jämfört med 2010.

Endast omsättningen blir enligt enkäten något sämre i år än 2010, och det ser ju inte ut att stämma överens med kurvan i *Figur 34*. Orsaken kan vara att det finns en kraftig oregelbundenhet i branschens momsinsbetalningar som gör att kurvan i figuren kan vara ur fas med den allmänna konjunkturen.

Figur 35. Förväntningarna inom byggsektorn

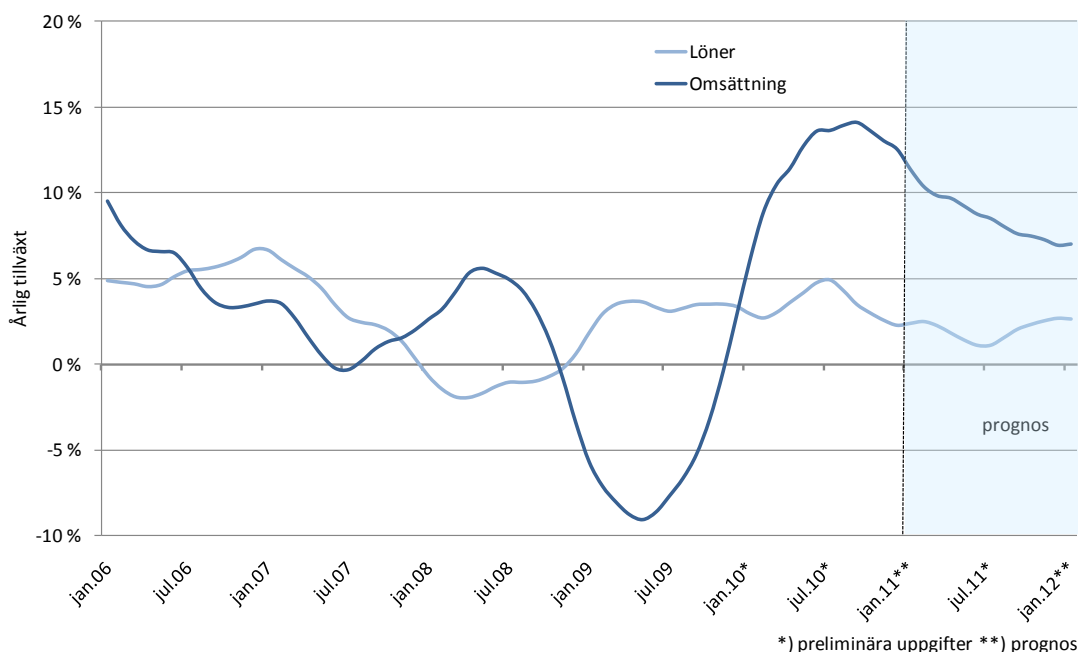
Ändå rapporterar man från bankerna att i synnerhet de större byggföretagen har haft en hög och bra låneefterfrågan under hela 2010, och allt tyder för tillfället på att den utvecklingen håller i sig, och att det inte syns någon avmattning. Även bostadslånen till hushållen ligger enligt bankerna på samma nivå som under fjolåret.

5.9 Handeln

Antalet arbetsplatser inom handeln på Åland är drygt 1 200. Handeln är den bransch som snabbast reagerar på förändringar i det allmänna konjunkturläget. Under senare år har också omsättnings- och lönetillväxten i branschen stämt väl överens med det privata näringslivet som helhet. Denna konjunkturkänsliga bransch hade en exceptionellt svag

utveckling 2009, med en kontinuerligt vikande och negativ omsättning (*Figur 36*). Förra året (2010) tog branschen igen förlorad mark och omsättningen växte med 12 procent på årsbasis. Vi kan förvänta oss en fortsatt god men avtagande tillväxt av omsättningen under innevarande år (2011). Man kan räkna med att stigande räntor och de höga energikostnaderna under vintern något dämpar hushållens köplust.

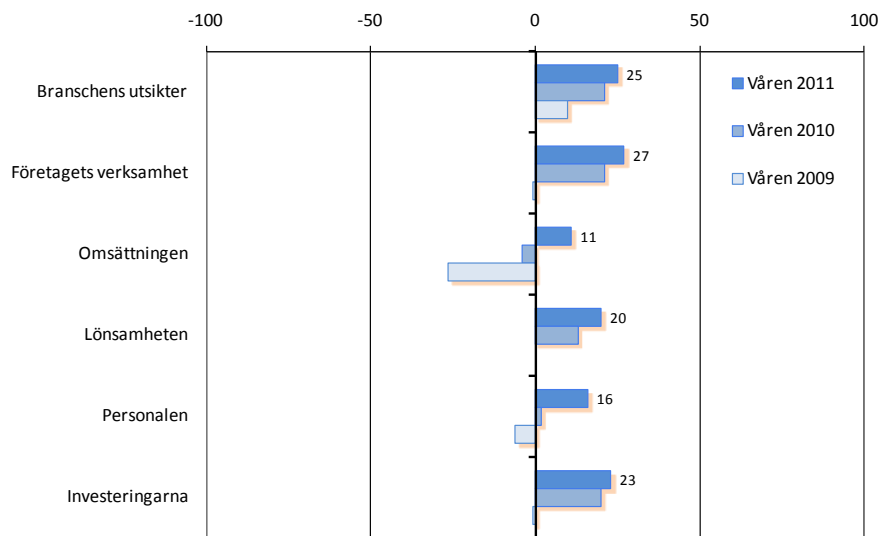
Figur 36. Lönernas och omsättningens tillväxt inom handeln (årlig procentuell tillväxt)

Förväntningarna inför 2011 visar på en övervikt åt det positiva hållet på alla punkter (*Figur 37*). Någon stark tillväxt i branschens omsättning förväntar vi oss inte eftersom vi räknar med att den offentliga sektorn fortfarande stramar åt sin efterfrågan. Till det kommer stigande räntor under året.

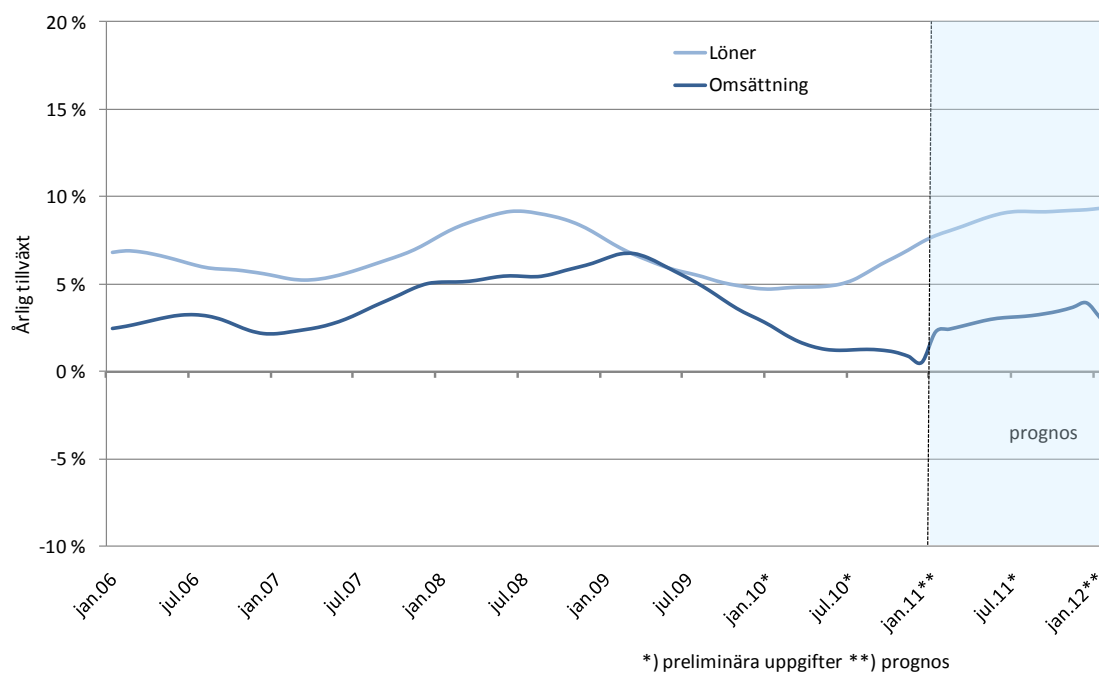
När det gäller personalen inom branschen förväntar vi oss en viss ökning. En ny butikskedjas etablering inom livsmedelshandeln kräver fler anställda.

Handeln med kapitalvaror, exempelvis bilar, verkar fortsätta att sakta men säkert återhämta sig (*Figur 16*). Bilbranschen själv anger i konjunkturenkäten att de hade en förbättrad omsättnings- och lönsamhetsutveckling 2010 och att de förväntar sig en ytterligare förbättring under innevarande år. Till en del beror detta på förstärkningen av den svenska kronan i förhållande till euron som fördyrat privatimporten av bilar från Sverige.

Figur 37. Förväntningarna inom handeln

5.10 Hotell- och restaurang

Hotell- och restaurangbranschen sysselsätter 560-600 personer. I motsats till de flesta andra branscher hade man en positiv omsättningstillväxt under 2009 då man hade fördelen av ö-spelen som gav ett rejält tillskott i övernattnings utöver genomsnittet (Tillväxten var nära 6 procent det året, se *Figur 38*).

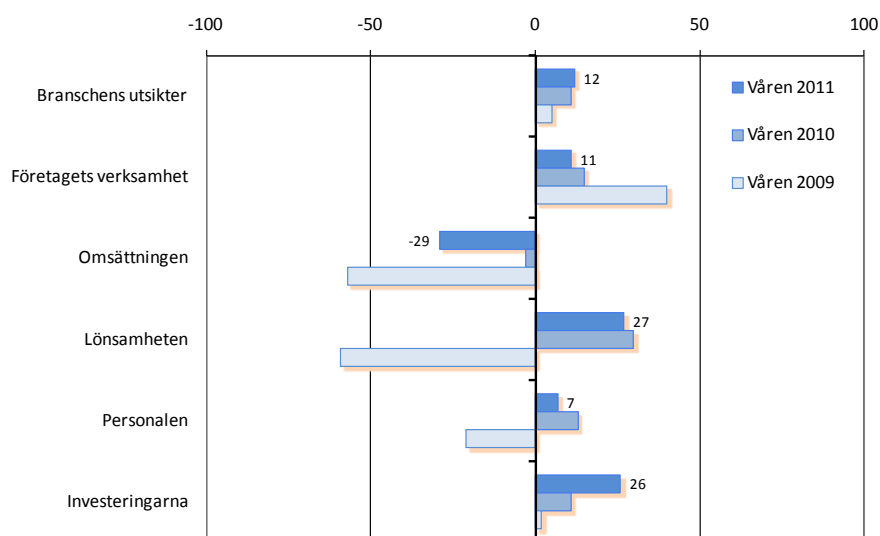
Figur 38. Lönerna och omsättningens tillväxt inom hotell och restaurang (årlig procentuell tillväxt)

Nergången i omsättningstillväxt 2010 berodde främst på en minskning av antalet inresande, och kom trots en förstärkning av den svenska kronan. Vi förväntar oss en svag ökning av omsättningen detta år.

Branschen är arbetsintensiv och därför följer förändringarna i lönesummans tillväxt omsättningens tillväxt nära, även om den förstnämnda ligger på en något högre nivå (*Figur 38*).

Företagen inom *hotell- och restaurang* sammantagna förväntar sig en något bättre utveckling för branschen som helhet och det egna företags verksamhet under den kommande 12-månadersperioden i förhållande till 2010 men man förväntar sig en nergång i omsättningen (*Figur 39*). Lönsamheten, däremot, får ett positivt utslag (+27) på barometern, vilket innebär att branschföretagen förväntar sig ett lönsammare år i år jämfört med 2010 (*Figur 39*).

Figur 39. Förväntningarna inom hotell och restaurang

5.11 Transportsektorn

Transportsektorn, som domineras av *sjöfarten*, har drygt 3 600 ålänningar anställda. Förutom rederierna ingår sådant som taxi- och åkeriverksamhet. Branschen har haft en svag omsättningstillväxt under det senaste decenniet. Men branschen är fortfarande så dominerande att små procentuella förändringar i omsättnings- och lönetillväxt får starkt genomslag i den åländska ekonomin (*Figur 40*).

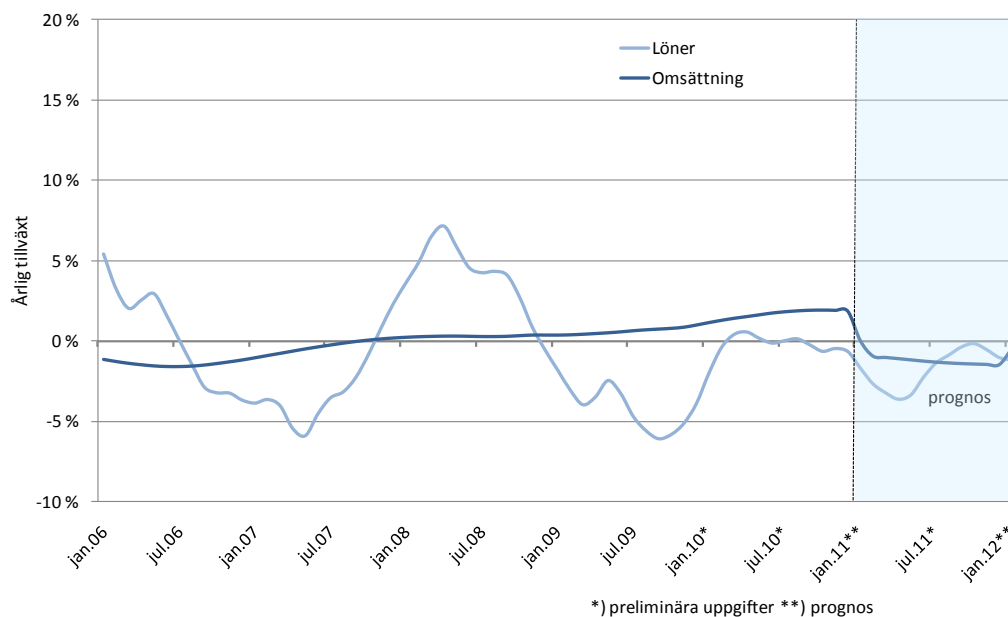
Under 2010 förbättrades omsättningstillväxten något i förhållande till 2009 (den

mörkare linjen i *Figur 40*). Den svaga utveckling, som vår tidsserieanalys visar gällande lönerna (den ljusare linjen) beror på kvardröjande effekter av utflaggningen på lönesummans tillväxt.

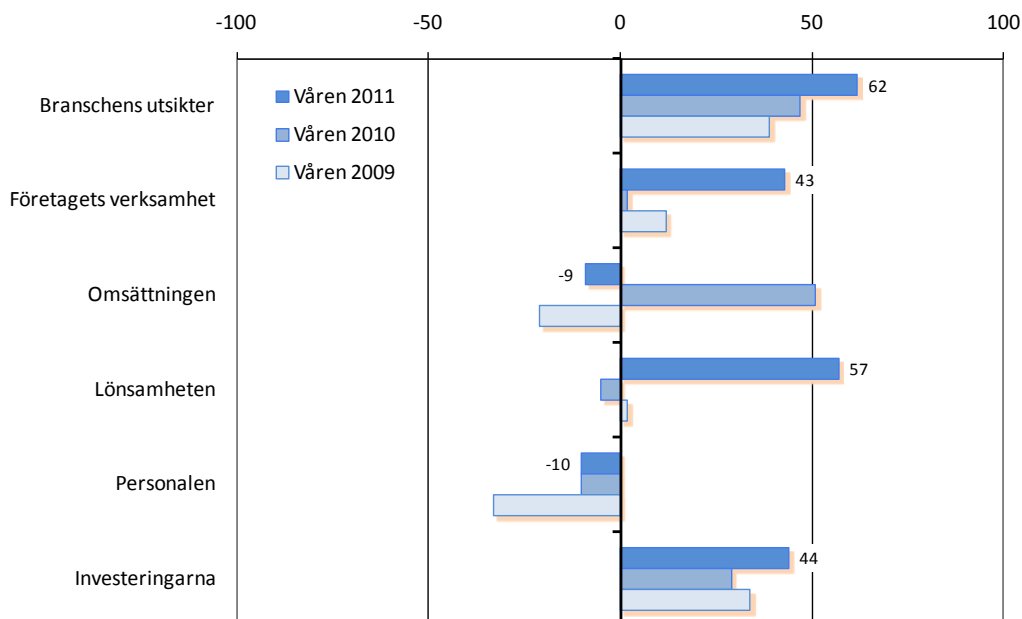
Företagen är sammantaget klart optimistiska om branschen inför den kommande 12-månadersperioden (*Figur 41*). Barometern visar ett positivt utslag på +62, när det gäller utsikterna för 2011 jämfört med samma tid våren 2010. Man är också sammantaget positiv (+43 på barometern) när det gäller möjligheterna att expandera det egna företaget. Här kan vi dock notera att förväntningarna skiljer sig såväl inom passagerarsjöfarten som inom fraktsjöfarten.

Lönsamhetsutvecklingen i förhållande till 2010 blir god, förväntar sig branschföretagen, och man är även överlag positiv angående och investeringarna. Däremot ger barometern ett negativt utslag (-10) när det gäller personalstyrkan (*Figur 41*).

Figur 40. Lönernas och omsättningens tillväxt inom transportsektorn (årlig procentuell tillväxt)

Om man skiljer ut sjöfarten, visar det sig att man där allmänt är ännu mer positiv om den kommande 12-månadersperioden än i transportbranschen som helhet. Också förväntningarna om ett lönsamhetsmässigt bättre 2011 än 2010 är starkare inom sjöfarten.

Figur 41. Förväntningarna inom transport

5.12 Finans och försäkring

Branschen finans och försäkring dominerat totalt av bankerna och försäkringsbolagen. Till dessa kommer ett fåtal investerings- och holdingföretag, de flesta enmans- sådana. Branschen sysselsätter kring 500 personer. Av naturliga skäl är detta en bransch som påverkas starkt av förändringar i den externa, globala marknadsmiljön.

Branschen är inne i en allmän återhämtning efter den globala finanskrisen.³⁵ Eurokrisen verkar ha haft något mindre betydelse hittills än vad som i första skedet befarades, enligt bankkällor. Samtidigt kan vi konstatera att det är en återhämtning med förhinder. Eurokrisen är långt ifrån löst, och osäkerheten kring den arabiska revolten ger en kvardröjande och potentiellt ökande oro på de internationella finansmarknaderna.

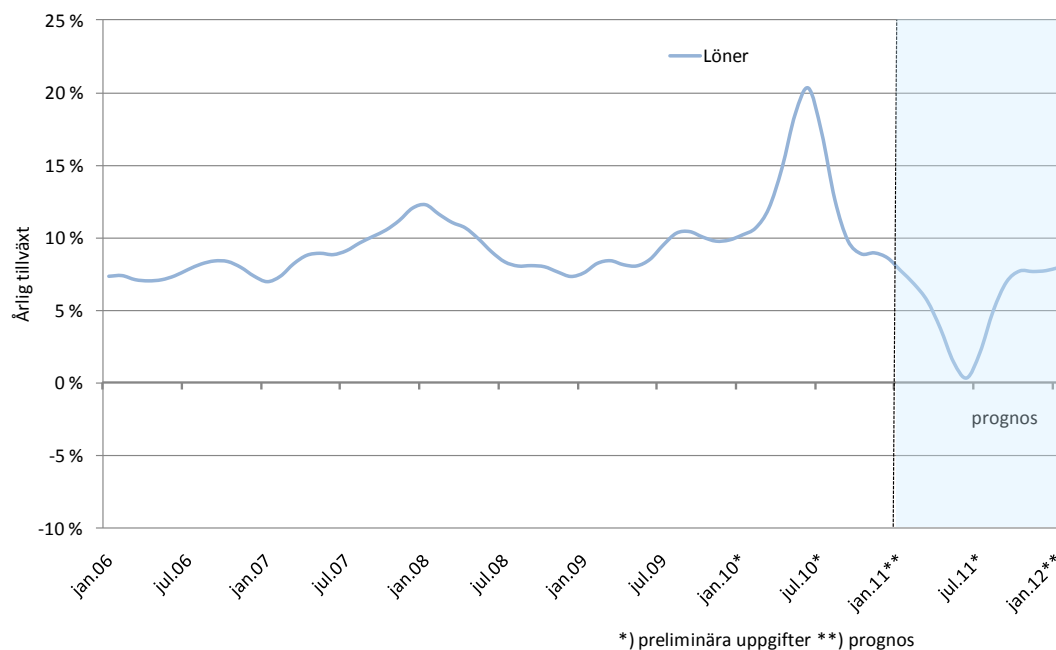
Bankerna påverkas både på valuta- och räntesidan när det gäller det som händer i Sydeuropa och arabvärlden. De påverkas också av ECB räntepolitik och likviditetspolicy. Man förväntar sig allmänt att ECB höjer styrräntan flera gånger under 2011.

Bankernas räntenetto har varit blygsamt under 2010 och det kommer förmodligen dröja åtminstone detta år ut innan man är tillbaka på ”normala” nivåer.

³⁵ Birgitta Dahlén, bankdirektör, Affärsområde Åland på Ålandsbanken, Håkan Clemes, VD på Andelsbanken för Åland, Göran Lindholm, VD på Ålands Ömsesidiga Försäkringsbolag och Leif Nordlund, VD på Alandiabolagen, har bidragit med synpunkter på konjunkturutvecklingen inom den finansiella sektorn.

De åländska bankerna befinner sig i olika lägen på marknaden. Det gemensamma för dem är att deras lönsamhet fortfarande begränsas av ett fortsatt lågt räntenetto, och ett ej helt återställt förtroende på interbankmarknaderna. Men kostnaderna för bankerna själva att låna pengar fortsätter att sjunka genom minskande riskpremier.

Figur 42. Lönernas tillväxt inom finans och försäkring (årlig procentuell tillväxt)

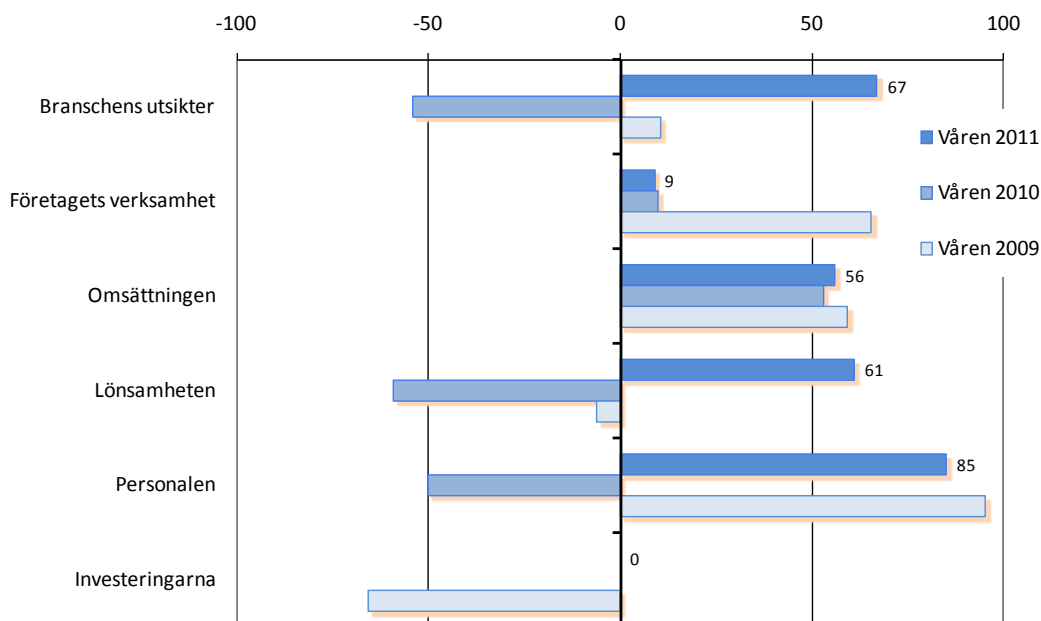
Kreditefterfrågan har under inledningen av 2011 verkat något dämpad men har under den senaste månaden åter repat sig och verkar nu vara på samma goda nivå som 2010. Efterfrågan är fortfarande god när det gäller lån till bostäder men också till konsumtion och inget pekar på avmattning.

Aktörerna har också att förhålla sig till ett ökande behov hos privatpersoner och hushåll av att kunna samla sina köp och rådgivning av finansiella tjänster under ett tak. Detta "finansvaruhuskoncept" är ett uttryck för ökad konkurrens, men ger även rationaliseringsmöjligheter för aktörerna på marknaden. Bankerna och försäkringsbolagen positionerar sig nu på denna nya marknad och utvecklar nya samarbetsformer.

Försäkringsbolagen kommer att påverkas av höga återförsäkringskostnader och en viss allmän internationell osäkerhet när det gäller värderingar av tillgångar och risker. De åländska försäkringsbolagen verkar också överens om att de nya reglerna av den

internationella försäkringsmarknaden som kommer att träda i kraft inom ett par år kommer att sätta press på i synnerhet de små aktörernas administrativa resurser.

Figur 43. Förväntningarna inom finans och försäkring

Bedömningarna om den kommande 12-månadersperioden inom den åländska finanssektorn är överlag positiva. Företagens sammanvägda utsikter för branschen ger utslaget +67 på barometerskalan. Man är emellertid betydligt mindre optimistiska när det gäller möjligheterna för den egna företaget att expandera (+9).

För ett år sedan förväntade man sig svagare lönsamhet och en minskad personalstyrka i förhållande till 2009. Denna vår, ett år senare, är bilden den omvända, man är övervägande positiv om möjligheterna att utöka personalstyrkan.

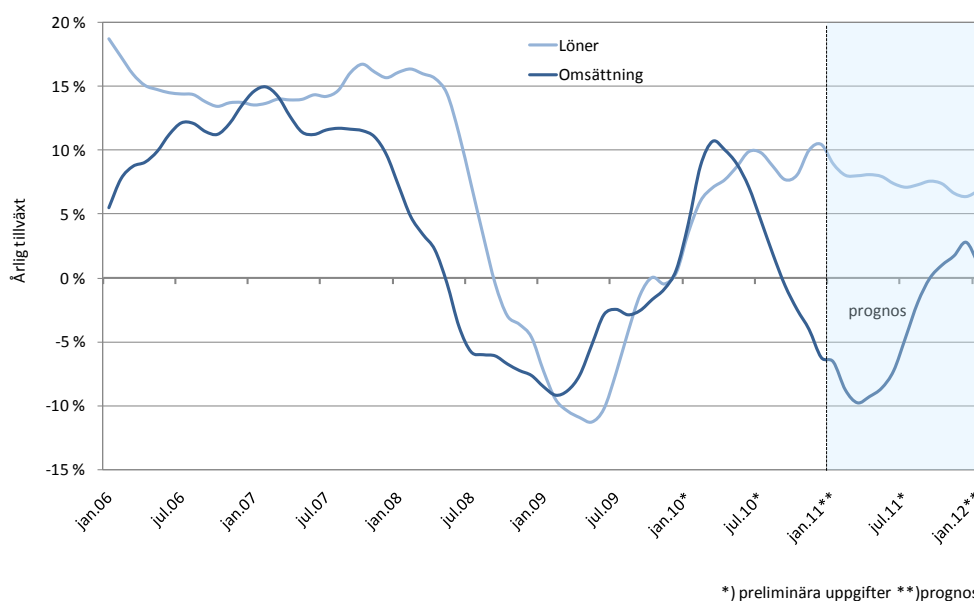
ÅSUB:s sammanvägda bedömning av konjunkturutvecklingen för finans- och försäkringssektorn är att vi kommer att ha en fortsatt mycket skarp konkurrens, både inom bank och försäkring. På ett par års sikt kommer de skärpta solvenskraven inom försäkringsbranschen att kräva ökad administration inom företagen, men av konkurrensskäl kan man inte överföra hela kostnadsökningen för detta på kunden, vilket leder till att lönsamheten pressas.

5.13 Företagstjänster

Branschen företagstjänster har cirka 930 personer anställda, och den har ett starkt inslag av IKT-företag, men också annan kvalificerad tjänsteproduktion som reklam- och advokatbyråer, men också mer arbetsintensiv verksamhet som fastighetsservice och städbolag.

Omsättningen för tjänsteföretagen som har företag som kunder mattades av kraftigt under 2009, men repade sig under första hälften av 2010 (den mörka linjen i *Figur 44*). Enligt våra preliminära registerdata blev det sedan en ny brant nergång under andra hälften av året. Den negativa tillväxten ser enligt vår prognos ut att vända till det positiva under det tredje kvartalet i år.

Figur 44. Lönernas och omsättningens tillväxt inom företagstjänster

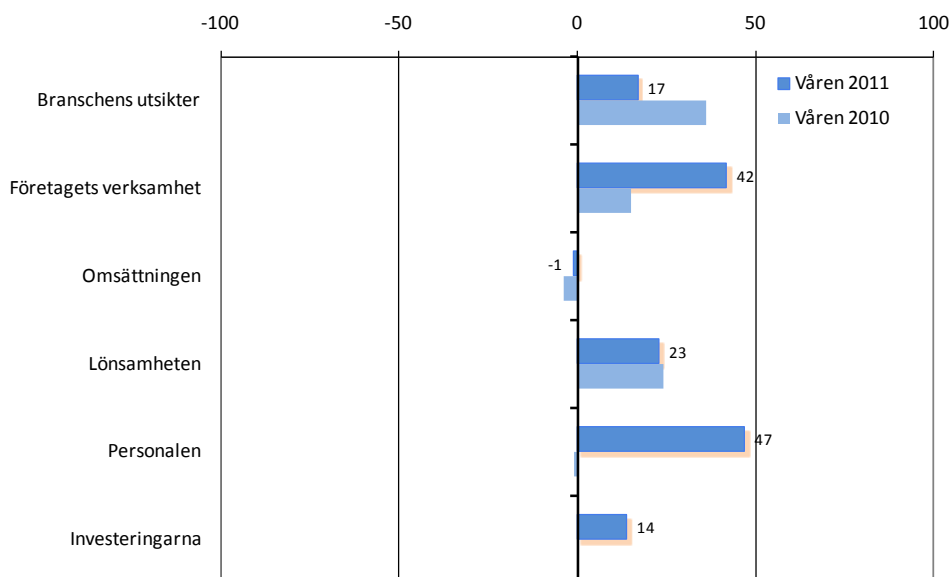
Efter en djupdykning under finanskrisen 2008-2009 har lönesummans tillväxt under 2010 stabiliserats på en nivå kring 7-8 procent, och ser enligt prognosen ut att fortsätta att ligga där under 2011 (den ljusare linjen i *Figur 44*).

Man är i detta fall mer optimistisk angående möjligheterna att expandera verksamheten inom det egna företaget (barometerutslag = +42) än man är beträffande branschens utsikter (+17) (*Figur 45*).

Branschen räknar själv med en närmast oförändrad omsättningsutveckling under innevarande år (-1) men en något förbättrad lönsamhet (+23) under 2011 jämfört med

2010 (*Figur 45*). Man är också positiv angående möjligheterna att utöka personalen (+47) och försiktigt positiv angående möjligheterna att investera (+14).

Figur 45. Förväntningarna inom företagstjänster

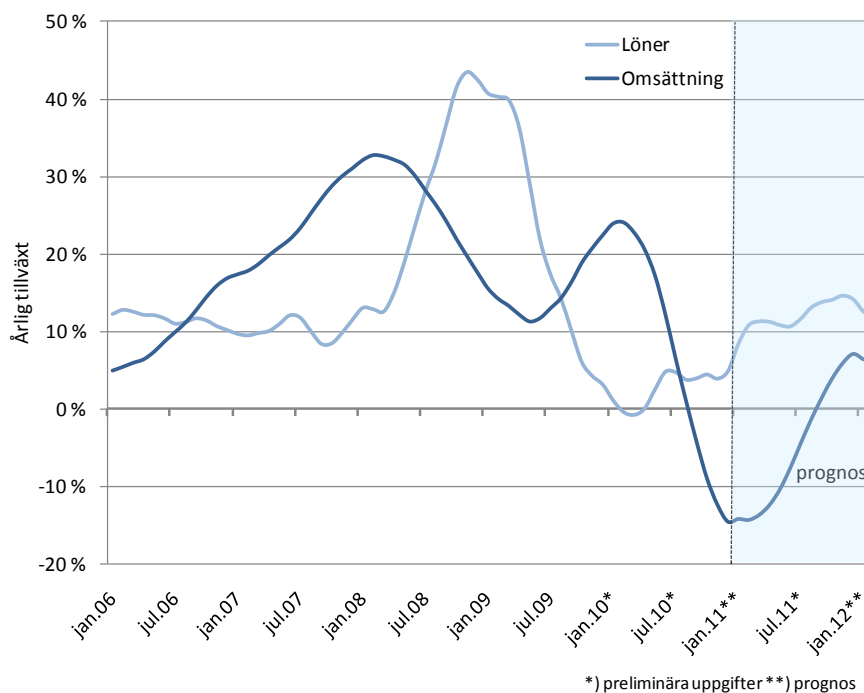
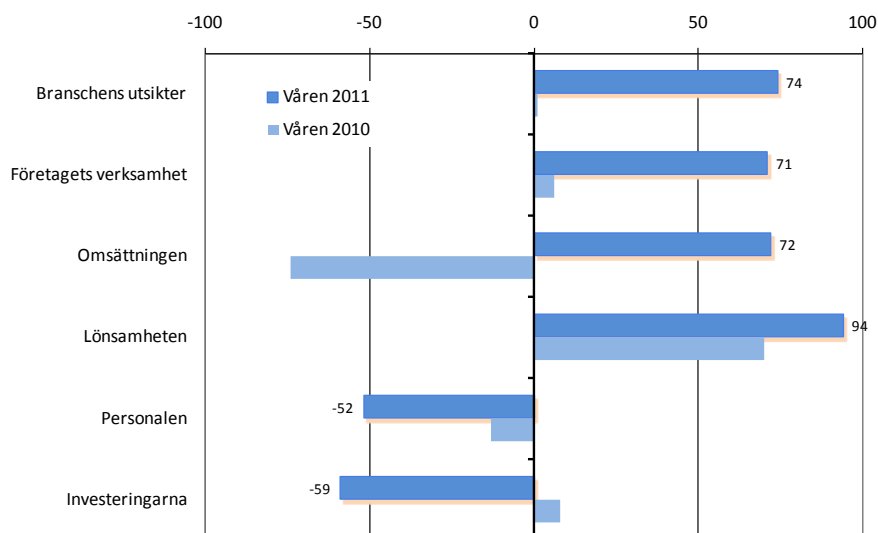

5.14 Personliga tjänster

I denna grupp av tjänsteföretag som har personer och hushåll som kunder finns cirka 550-600 anställda. Verksamheten består av tvätterier, frisörer, diverse privat hälso- och sjukvårdsverksamhet. En stor del av branschen består av enskilda näringsidkare. De allra flesta företagen har 0-20 anställda, det enda storföretaget i branschen är Ålands Penningautomatförening (PAF).

Som framgår av *Figur 46* hade branschen en mycket stark omsättningstillväxt under 2009; den låg på cirka 15 procent. Därefter kom en avmattning under det andra halvåret 2010, vilket enligt våra preliminära registeruppgifter innebär att tillväxten blir negativ, under senare delen av året och – enligt prognosen – under första halvåret 2011. Andra halvåret i år förväntas omsättningen börja växa igen.

Lönesummans tillväxt förväntas ligga på en något positiv och genomgående hög nivå under innevarande år (2011).

Figur 46. Lönernas och omsättningens tillväxt inom personliga tjänster (årlig procentuell tillväxt)**Figur 47.** Förväntningarna inom personliga tjänster

Enligt branschföretagens svar på vår enkät, är utsikterna för detta år motsägelsefulla, liksom de var ifjol (Figur 47). Man förväntar sig klart bättre omsättning (+72) och i synnerhet lönsamhet 2011 än 2010 (barometerutslaget blir ovanligt starkt; + 94). Samtidigt kan vi notera att barometersvaren uppvisar en klar övervikt mot förväntningarna att personalen kan komma att minska (barometerutslag = -52). Detsamma gäller förväntningarna om investeringarna som får ett tydligt negativt genomslag -59.

Källor och referenser (urval)

Aktia (2011) Ekonomisk översikt, januari 2011

Al Jazeera, 9 februari 2011

The Conference Board, *Consumer Confidence Survey* (<http://www.conferenceboard.org/economics/consumerConfidence.cfm>)

Dagens industri, varierande nummer

Dagens industris hemsida (<http://www.di.se>)

Dagens nyheter 20-01-2011

ECB (<http://www.ecb.int/>)

The Economist, varierande nummer

ETLA (2011) *Suhdanne 2011/1*

Europeiska kommissionen (2010) *Interim Forecast, February 2010*

Europeiska kommissionen (2011) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. Årlig tillväxtöversikt: vidareutveckling av EU:s samlade insatser mot krisen.

FED (<http://www.federalreserve.gov/>)

Finansministeriet, Finland (2011) *Taloudellinen katsaus. Kevät 2011*

Finlands bank (2011) *Euro & talous, Talouden näkymät. Erikoisnumero 1/2011*

Finlands Bank (<http://www.bofi.fi>)

The Guardian, 9 februari 2011

Huvudstadsbladet 9 februari 2011

IMF (2011) *World Economic Outlook Update January 2011.*

Investment Tools (http://www.investmenttools.com/futures/bdi_baltic_dry_index.htm)

Konjunkturinstitutet (2011) 'Konjunkturläget mars 2011'

Löntagarnas forskningsinstitut (2011) Ekonomisk prognos 2011-2012

Nordea (2011) 'Ekonomiska utsikter, januari 2011'

Pellervon taloustutkimus (PTT) (2011) *PTT-katsaus 1/2011 Suhdannekuva: Kansantalous*

Regeringskansliet (Sverige): Pressmeddelande 2011-03-03 "Ny prognos visar på högre tillväxt och lägre arbetslöshet

Reuters 21 februari 2011

SAI Newsletter 1/2011

SEB (2011) *Nordic Outlook*. Ekonomisk analys februari 2011

Sjöfartsbranschens utbildnings- och forskningscentral vid Åbo universitet (2010) 'Rederibarometern

december 2010'

Skandinaviska enskilda banken (SEB) (2011) Nordic Outlook. Ekonomisk analys – februari 2011.

Statistikcentralen (<http://www.stat.fi>)

Statistiska Centralbyrån, (SCB) (<http://www.scb.se>)

Tullen, Finland (<http://uljas.tulli.fi/>)

_____ (http://www.tulli.fi/sv/finska_tullen/utrikeshandelsstatistik/statistiker/varustatistik/index.jsp)

Sveriges radio, Dagens eko 23/2 2011.

Sveriges riksbank (2011) Penningpolitisk rapport, februari 2011

ÅSUB Rapport 2009:14, Handelsintegration och välfärd under EU-medlemskapet

ÅSUB (2010) Statistikmeddelande. Befolkning 2010:1. Befolkningsrörelsen 2009

ÅSUB Rapport 2010:1, Konjunkturläget våren 2010

ÅSUB (2011) Statistikmeddelande: Bokslutsstatistik för företag 2008-2009

ÅSUB Rapport 2011:3 (kommande) Nordisk-Baltisk sjöfart 2011

ÅSUB Rapport 2011:4 (kommande) Arbetskraftsbarometern 2011

Bilaga: Konjunkturenkäten 2011

Ålands statistik- och
utredningsbyrå

Konjunkturenkäten våren 2011

Posta, faxa eller svara direkt via blanketten på vår hemsida (se följebrevet)!
ÅSUB, PB 1187, AX 22 111 Mariehamn; fax 018-19495

Svarsnummer
(Se den förtryckta
pappersblanketten)

Företag

Kontaktperson

Titel

Tel.:

Vill Ni ha Konjunkturrapporten som återrapportering? ☐ ja ☐ nej

Ert företags aktuella personalstyrka omräknat till helårstjänster? (Vid behov använd en eller två decimaler)

Inom Åland (inklusive anställda ombord på åländska fartyg)

Utanför Åland

1. Konjunkturutsikterna i Er bransch kommer om 12 månader att vara:

☐ bättre ☐ oförändrade ☐ sämre

2. Kommer Ert företag om 12 månader att ha:

☐ expanderat ☐ bibehållit nuvarande storlek ☐ minskat eller upphört med verksamheten

3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan, i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen? (År 2010 var inflationen 1,9 procent)

☐ snabbare ☐ lika snabbt ☐ långsammare

4. Hur kommer omsättningen att ha utvecklats om 12 månader i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen?

☐ snabbare ☐ lika snabbt ☐ långsammare

5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

☐ förbättrats ☐ oförändrad ☐ försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att ha utvecklats om 12 månader?

☐ förbättrats ☐ oförändrad ☐ försämrats

7. Har antalet anställda i Ert företag, jämfört med situationen för 12 månader sedan:

☐ ökat ☐ oförändrad ☐ minskat

8. Kommer antalet anställda i Ert företag om 12 månader att:

☐ ha ökat ☐ vara oförändrad ☐ ha minskat

9. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats jämfört med för 12 månader sedan:

☐ ökat betydligt ☐ motsvarar årligt slitage och avskrivningar ☐ minskat betydligt

10. Hur kommer investeringarna att ha utvecklats om 12 månader:

☐ ökat betydligt ☐ motsvara årligt slitage och avskrivningar ☐ minskat betydligt

0778014591

11. Hur många anställda, omräknat till helårstjänster uppskattar Ni att Ert företag kommer att ha om ett år? (Vid behov använd en eller två decimaler! Inga anställda = 0)

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

Anställda utanför Åland om 12 månader:

12. Uppskatta antalet nyanställningar (ersättande och ny personal) i Ert företag under de kommande 12 månaderna. (Vid behov använd en eller två decimaler)

På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

Utanför Åland

Antal nyanställningar/
helårstjänster
sammanlagt (a+b)

 0

Om Ni svarat '0' (inga nyanställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om Ni planerar att nyanställa under det kommande året, vilken yrkesinriktning kommer Ni att efterfråga mest? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). (Vid behov använd en eller två decimaler!)

Uppskatta antal omräknat till heltidstjänster! (Sammanlagda antalet bör summera till a+b i fråga 12)

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, admin., personal		Serveringspersonal	
Sekreterare, dataregistrerare, fakturerare		Kaptener, styrmän, maskinbefäl	
Kundservice inom penningtrafik		Däckmanskap, maskinpersonal	
Övrig kontorspersonal		Fordonsförare, chaufförer	
Dataspecialister (programmerare m.fl.)		Drifts- och verksamhetschefer	
Dataoperatörer, tekniker och liknande		Byggnadshantverkare, VVS	
Försäljare och butikskassörer		Elektriker, elmontörer	
Fiskodlingsarbetare		Maskinmontörer, -reparatörer	
Kockar, storkökspersonal		Fastighetsskötsel, städning	
Annat - vad?		Frisörer, kosmetologer, m.fl.	
Summa nyanställningar Obs! Summan bör vara = a+b under fråga 12		0	

14. Om Ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror Ni kommer att vara svårast att få tag på under det kommande året? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov!

15. Hur stor andel av Er personal uppskattar Ni att i nuläget fortbildar sig per år?

☐ 0-20% ☐ 20-40% ☐ 40-60% ☐ 60-80% ☐ 80-100%

16. Inom vilket område tror Ni att Ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under det närmaste året? Texta och förkorta vid behov!

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan Ert företag tänka sig bekosta under det närmaste året?

☐ enskilda, kortare utbildningstillfällen ☐ utbildning för examen/certifiering

(Ett eller två kryss!)

Stort tack för Er medverkan!

0594014597

ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSBYRÅ

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomisk-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅLANDS STATISTIK- OCH
UTREDNINGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålandsvägen 26
PB 1187
AX-22 111 MARIEHAMN